

Ekoturizm Kapsamında Mardin İli Savur İlçesi'nin Kentsel İmaj Kriterleri Üzerinden İncelenmesi

İşıl GENÇ^{*1}, Mine BARAN²

^{1,2}Dicle Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, 21200, Diyarbakır, Türkiye

(Alınış / Received: 31.05.2024, Kabul / Accepted: 27.04.2026, Online Yayınlanma / Published Online: 25.08.2026)

Anahtar Kelimeler

Ekoturizm,
Turizm,
Kentsel imaj,
Savur,
Mardin

Öz: Hızlı kentleşme ve nüfus artışı, insanların doğal ve kültürel değerlere yönelimini artırmış ve turizm anlayışında ekoturizm gibi sürdürülebilir yaklaşımların önem kazanmasına neden olmuştur. Çalışmanın amacı, Mardin iline bağlı Savur ilçesinin ekoturizm potansiyelini kentsel imaj kriterleri çerçevesinde ortaya koymaktır. Araştırmada Kevin Lynch'in kentsel imaj kuramı temel alınarak ilçenin mekânsal bileşenleri (yollar, sınırlar, kesişim noktaları ve nirengi alanları) incelenmiştir. Çalışma kuramsal, gözleme dayalı ve keşifsel bir nitelik taşımaktadır. Savur'un merkez mahalleleri olan Gazi, Evren ve Devlet mahalleleri üzerinden elde edilen veriler SWOT analizi ile değerlendirilmiştir. Bulgular, Savur'un tarihi yapıları, geleneksel sokak dokusu, doğal alanları ve kültürel mirası ile önemli bir ekoturizm potansiyeline sahip olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte ulaşım zorlukları, dar sokak yapısı ve altyapı eksiklikleri gibi bazı mekânsal sorunların potansiyelin etkin kullanımını sınırladığı belirlenmiştir. Sonuç olarak, Savur'un ekoturizm potansiyelinin sürdürülebilir şekilde değerlendirilebilmesi için doğal ve kültürel değerlerin korunması, altyapının geliştirilmesi ve yerel halkın turizm süreçlerine aktif katılımının sağlanması gerektiği ortaya konmuştur.

Investigation of Savur District Of Mardin Province within the Scope of Ecotourism, Perspective of Urban Image Criteria

Keywords

Ecotourism,
Tourism,
Urban image,
Savur,
Mardin

Abstract: Rapid urbanization and population growth have increased people's interest in natural and cultural resources, highlighting the importance of sustainable approaches such as ecotourism. This study aims to reveal the ecotourism potential of Savur district in Mardin Province through the lens of urban image criteria. The research is based on Kevin Lynch's urban image theory, examining the district's spatial components (paths, edges, nodes, and landmarks). The study adopts a theoretical, observational, and exploratory qualitative approach. Data from the central neighborhoods of Savur -Gazi, Evren, and Devlet- were analyzed using a SWOT framework. Findings indicate that Savur possesses significant ecotourism potential due to its historical structures, traditional street patterns, natural areas, and cultural heritage. However, spatial constraints such as transportation difficulties, narrow streets, and infrastructure deficiencies limit the effective utilization of this potential. The results suggest that sustainable development of ecotourism in Savur requires the preservation of natural and cultural assets, improvement of infrastructure, and active participation of the local community in tourism activities.

*İlgili yazar: isilay.genc@dicle.edu.tr

1. Giriş

Eko turizm, ekolojik ortamdaki turizm faaliyetleri tanımını içermektedir. Ekolojik ortam ise; doğa, toprak, bitki, hayvan, deniz, okyanus vb. unsurlardan oluşur. Bu unsurlar, bir araya gelerek doğal ortamları meydana getirir. Bilindiği üzere ekolojik dengeyi oluşturan doğanın en önemli unsurlarından biri topraktır [1]. Gerek ekolojik turizm özelliğinin oluşumunda ve gerekse kentleşmede önemli bir yer tutar, çünkü kent yapısının ve ekolojik özelliklerin oluşumundaki temel öğedir. Bu bağlamda kentleşme, nüfus artışıyla ilişkili ve kentsel alanlardaki yerleşimin doğal yapıya müdahalesidir. Yerleşme alanlarındaki kentleşme olgusu nedeniyle doğal yapıdaki ekolojik denge korunamaz ise iklimsel değişimin yaşanmaması için doğal yapıdaki kullanımlarla da sürdürülebilirlik önem kazanmaktadır [2].

Kentleşme, iş istihdam ilişkisi olgusunu yarattığından kentlerde göç ve nüfus artışı kaçınılmazdır. Sanayileşme, kentleşme ve nüfus düzeyinin artışı ile orantılı olarak turizm faaliyetlerinin gerçekleştiği alanlarda da doğal kaynakların tahribi söz konusu olmuştur. Bu durumun meydana getirdiği tehditlerin insanlar tarafından fark edilmeye başlanması ile kaynakların aşırı tüketiminden kaçınan, doğal çevrenin korunduğu alanlara yönelim gerçekleşmiştir. Söz konusu yönelim sonucunda yeşil turizm, alternatif turizm, doğa turizmi ve ekoturizm gibi sürdürülebilir turizm türleri ortaya çıkmıştır [3]. Genel olarak çoğu endüstriye hitap eden ve doğal kaynakların devamlılığını ifade eden sürdürülebilirlik kavramı doğal ve yerel kültüre bağlı turizm alanında da büyük öneme sahiptir. Sürdürülebilir turizm kavramının terim olarak kullanılmaya başlamasında 1960'lı yıllarda artış yaşanan kitle turizmi etkili olmuştur. Kitle turizminin artışı ile orantılı olarak toplum üzerindeki potansiyel faktörlerin tanınması da bu yıllarda gerçekleşmiştir (Şekil 1). Kitle turizminin neden olduğu olumsuz etkiler, alternatif turizme olan ilgi ve ihtiyacın artmasına da olanak sağlamıştır. 1980'li yıllardan sonra ise Brundlant Raporu'nun etkisi ile sürdürülebilir turizm terimi, turizm alanı ile ilgilenen bilim insanları ve uygulamacıları tarafından kullanılmaya başlanmıştır. İnsanlar tarafından turizm alanı içerisinde yeni bir kavram olarak kullanılmaya başlanan ekoturizmin sürdürülebilir turizm ile aynı olduğu düşünülmektedir. Fakat ekoturizm sürdürülebilir turizmin bir alt başlığı olarak ele alınmaktadır ve bazı noktalarda farklılaşıp farklı anlamlara gelmektedir. Ekoturizm doğayı koruyan ve ona saygılı olan yönüyle sürdürülebilirlik kavramını da içerisinde barındırmaktadır [4].

Çalışma Mardin İli Savur İlçesi ve çevresinin ekoturizm potansiyelinin ortaya çıkarılmasını

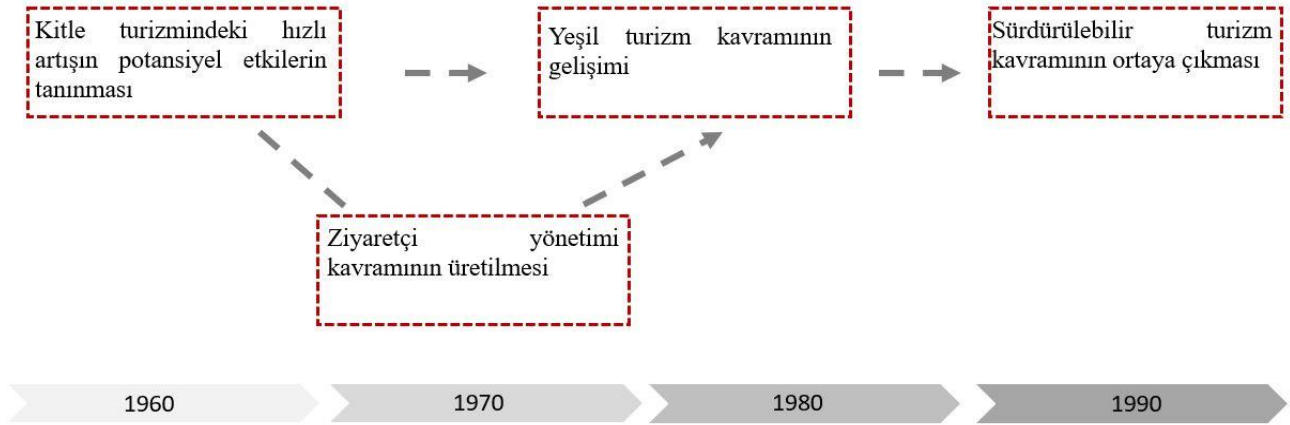
amaçlamaktadır. Bu kapsamda kentlerin alternatif turizm, kültür turizmi, sürdürülebilir turizm ve ekoturizm potansiyellerini incelemeyi hedefleyen çalışmalarda [5-6] mevcut durumu tespit etmek amacı ile kullanılan kentsel imaj kriterlerinden yararlanılmıştır. Bu doğrultuda çalışmanın temel araştırma sorusu şu şekilde belirlenmiştir: "Savur ilçesinin kentsel imajı, ekoturizm potansiyelini nasıl etkilemektedir?" Araştırma sorusuna yönelik analizler, kentsel imajın mekânsal bileşenlerinin (Lynch bileşenleri) ekoturizm potansiyeli üzerindeki etkilerini değerlendirmeye odaklanmaktadır. Böylece çalışmanın amacı, Savur'un kentsel ve ekolojik özellikleri üzerinden sürdürülebilir turizm planlamasına katkı sağlamaktır.

Çalışma, temel olarak beş ana başlık üzerinde şekillenmektedir ve ilk olarak sürdürülebilir turizm türlerinden bahsedilmiştir. Ardından sürdürülebilir turizm türlerinden biri olan ekoturizmin tanımı, amacı ve özellikleri ele alınarak konu ekoturizm bağlamında özelleştirilmiştir. İkinci bölümde, seçilen örnek alan Savur ilçesinin genel özelliklerine değinilmiştir. Üçüncü bölümde ise, Savur kentsel imaj kriterleri üzerinden analiz edilerek analiz edilen bulgular SWOT analiz tablosu şeklinde sunulmuştur. Sonuç kısmında ise Savur kentinin sahip olduğu ekoturizm potansiyelinin kente katma değer olarak yansımaları ve ilçedeki yaşam kalitesinin artırılması amacı ile öneriler sunulmuştur.

1.1. Ekoturizmin tanımı, amacı ve özellikleri

Ekoturizm; çevre dostu manasına gelen "eko" ile seyahat anlamındaki "turizm" kelimelerinin birleştirilmesi ile üretilen bir kavramdır [7]. Ekoturizm kavramı ile ilgili literatürde genel geçer bir görüş birliğinin olmamasına karşın kavramın ilk olarak Hetzer tarafından kullanıldığı ileri sürülmektedir. 1960'lı yıllarda Hetzer tarafından yapılan ekoturizm tanımı: *"özellikle kuşlar ve diğer yaban hayatı, doğal alanlar, kayalıklar, mağaralar, fosil alanlar, arkeolojik sitler, sulak alanlar ve ender türler veya tehlike altındaki türlerin bulunduğu alanlar gibi doğal ve arkeolojik kaynaklara dayanan turizm türü"* şeklinde ifade edilmiştir [8].

Ekoturizm hakkındaki bir diğer tanım ise, Hector Ceballos Lascrain tarafından 1987 yılında: *"nispeten kirletilmemiş veya bozulmamış doğal alanların araştırılması, öneminin anlaşılması, manzarayı seyretme, yaban hayvanlarını izleme, kültürel alanların ziyaret edilmesi gibi amaçlar doğrultusunda yapılan seyahatler"* olarak geçmektedir [9].

Şekil 1. Sürdürülebilir turizm kavramının kronolojik gelişimi [6]

Doğaya saygılı ve doğal kaynakların korunması ve devamlılığı bakımından sürdürülebilirlik özelliği sayesinde ekoturizm turizm sektörü içerisinde önemli bir yere sahiptir. Dünya Turizm Örgütü (WTO)'ne göre ekoturizmin amaçları şu şekildedir [10] [31]:

- Turizmin doğal ve geleneksel çevreye verdiği zararın en alt seviyeye indirgenmesi,
- Turistlere ve yerel halka doğanın ve geleneksel sosyo-kültürel çevrenin korunmasına yönelik eğitim verilmesi,
- Turizmin yerel halkın ihtiyaçlarını karşılayan, yerel yönetim ve halkla iş birliği içinde gelişen sorumlu bir ticaret olarak özendirilmesinin sağlanması,
- Koruma kapsamındaki (doğal ve sosyo-kültürel) alanların yönetim için kaynak ayrılması,
- Turizmin negatif etkisinin en alt düzeye indirilmesi amacıyla sosyo-kültürel ve doğal çevreye yönelik uzun vadeli takip ve değerlendirme programlarının desteklenmesi,
- Turizmin yerel halkın geçimine katkıda bulunmasını sağlayacak şekilde geliştirilmesinin temini,
- Turizmin gelişiminin yörenin sosyal ve çevresel kapasitesini artıracak şekilde gelişmesinin temini,
- Çevreyle uyumlu, doğal ve geleneksel sosyo-kültürel yaşamla iç içe geçen, yöresel bitki örtüsünü ve yaban hayatını koruyan turizmin alt yapı yatırımlarının gerçekleştirilmesidir.

Ekoturizm, sürdürülebilir turizmin bir alt başlığı olmakla birlikte, gelecek tarihte turizm endüstrisinin sürdürülebilirliği konusunda da önemli bir alandır. Bu doğrultuda ekoturizmin aşağıda verilen temel özellikleri de taşıması gerekmektedir [11]:

- Ev sahibi toplulukların bütünlüğüne saygı gösterirken ekosistemin korunmasına katkıda bulunmak,
- Doğal çevrenin sunduğu sınırlara ve fırsatlara saygı duymak ve bunları olumsuz şekilde kullanmamak,
- Ev sahibi toplulukların istek ve ihtiyaçlarına duyarlı olmak,
- Doğal çevrelerin ve diğer kültürlerin daha iyi anlaşılmasına fayda sağlamak,
- Ev sahibi uluslara, bölgelere ve topluluklara uzun vadeli katkılarda bulunmak.

Yapılan etkinliklerin özelliği, etkinliğin yapıldığı alan ve etkinlik kapsamında kullanılan materyale göre ekoturizm türleri farklı başlıklar altında gruplandırılmıştır. Literatür taramalarından elde edilen ekoturizm çeşitleri ve tanımları tablo haline getirilerek aşağıda sunulmuştur (Tablo 1):

Tablo 1. Ekoturizm çeşitleri ve tanımları [12-14]

Turizm Türü	Tanımı
Tarih ve Kültür Turizmi	Değişik kültürlerin ve kültür öğelerinin görülmesi için yapılan seyahatleri içermektedir.
Arıcılık	Bölgesel kalkınmaya olumlu yönde etki gösteren hem de arı yetiştiriciliği yapan çiftçilere ek gelir sağlayan turizm şeklidir.
İnanç Turizmi	Dini inançları gerçekleştirmek ve inanç çekim merkezlerini görmek için yapılan faaliyetlerdir.
Doğa Yürüyüşü (Trekking)	Doğal ortamlarda gerçekleştirilen uzun ve zorlu yürüyüşleri kapsamaktadır.
Dağ Turizmi	Sarp kayalara tırmanmayı ve zirveye ulaşma tutkusunun faaliyete dönüşmesini içermektedir.

Kamp ve Karavan Turizmi	Dinlenme amaçlı yapılan doğal ortamlardaki konaklamaları içermektedir.
Botanik Turizmi	Doğal çevredeki bitkileri keşfetme isteğinin faaliyete dönüşmesidir.
Mağara Turizmi	Doğadaki mağaralara olan merak ve keşfetme arzusunun faaliyete dönüşmesi sonucunda ortaya çıkan etkinliklerdir.
Kuş Gözlemciliği (Ornitoloji)	Kuşların doğal ortamda yaptığı yaşamsal aktivitelerin gözlemlenip görselleştirilmesidir.
Av ve Yaban Hayatı (Fauna) Gözlemciliği	Doğal ortamlarda yaban hayatının gözlemlenmesi ve görselleştirilmesini kapsayan turizm şeklidir.
Bisiklet Turizmi	Doğa koşullarında bisiklete binme faaliyetidir.
Su Sporları Turizmi	Doğal ortamlarda su ile yapılan hem eğlence hem de sportif etkinlikleri içeren faaliyetlerdir.
Türk Mutfağı Etkinlikleri	Türk mutfağına ait yemek kültürünün tanıtımı ve geleneksel yemek kültürünün devamlılığını sağlayan etkinlikler bütünüdür.
Foto safari	Gezilip görülen alanlardaki doğal güzellikleri fotoğraflamak amacıyla yapılan etkinlikleri içermektedir.

1.2. Kentsel imajın ekoturizm üzerindeki etkisi

Nuala Johnson turizm ile coğrafya arasındaki ilişkiyi “turizm, tarihle coğrafyanın buluştuğu yerdir ve bu buluşmada en çok kentlerde gerçekleşir” şeklinde ifade etmektedir [15].

Bir kenti diğerlerinden ayıran temel etken kentin sahip olduğu özgün özelliklerdir. Söz konusu özellikler kentin bulunduğu coğrafyadan kent içerisinde yaşayan toplumun özelliklerine kadar geniş bir yelpazeden oluşmaktadır ve bu özellikler de kentin kimliğini meydana getirmektedir. Kimlik sadece o kente özgüdür ve üzerinde kente dair izler barındırmaktadır. Bu izler kente gelen ziyaretçilerin ilk bakışta hafızasında yer edinen olgulardır. Kısaca her kent kendine özgü imgelere sahiptir ve sahip olduğu bu imgeler de kentin kimliğini oluşturmaktadır [16].

Coğrafya ile turizm arasında kurulan bağ, turizm ve imaj arasında da farklı bir boyutta kurulmaktadır. Kentsel imaj turizm alternatifleri üzerinde baskın bir rol oynayıp aynı doğrultuda ekoturizmi de etkilemektedir. Ekoturizm kapsamında doğa ve çevre koruma odaklı, katılımcılık, yerellik, turistlerin keşfetme ve tatmin düzeyinin artırılması gibi durumlar ön planda tutulmaktadır. Bu sebeple sadece kırsal ve doğal alanlarda değil kentsel alanlarda da ekoturizm faaliyetlerinin düzenlenmesi ve organize

edilmesi gündeme gelmiştir. Kentlerin turizm çekiciliği günümüz şartlarında istenen bir durumdur. Kentin bu niteliği taşıyabilmesi için ise bazı kriterleri yerine getirmesi gerekmektedir. Bu kriterlerin üç başlık altında toplanması gerekirse: kentin imajı, kentin özgünlüğü ve kent turizminin sürdürülebilirliği şeklinde sınıflandırılmaktadır [17].

Kentsel imaj kavramı ilk olarak 1960 yılında Kevin Lynch tarafından ortaya çıkarılmıştır. Lynch; Boston, Jersey City ve Los Angeles kentlerinde uyguladığı bir anket çalışması ile bu bilimsel kavramın temellerini atmıştır. ‘The Image Of The City’ adlı kitabında da kentsel yapıyı kentsel imajın kapsamı içerisinde ele alıp insanın kentsel imajını oluştururken beş ana bileşeni kullandığından bahsetmiştir. Bu beş ana bileşen insanın yapay çevreyi betimlerken kullandığı ve kentin hafızasında yer etmesini sağlayan: sınırlar, güzergahlar, kesişim noktaları, nirengiler ve bölgeler olarak ele alınmaktadır [18].

• Sınırlar

İki bölge arasında sınır oluşturan, doğrusal sürekliliğe sahip duvar, kenar öğeleri, kıyılar, demir yolları gibi kullanıcıların daha çok yön bulmak amacıyla kullandığı unsurlardır.

• Güzergahlar

Sokaklar, yaya ve taşıt yolları, kanallar, demiryolları gibi kullanıcıların bazı zamanlarda kullandıkları, kullanımları sırasında kenti gözlemledikleri ve biçim olarak farklılık gösteren alanlardır.

• Kesişim noktaları

Farklı yol güzergahlarının kesişim alanlarıdır. Kullanıcının kente girmesini sağlayan, bir bölgenin merkezini ve işlevsel çekirdeğini oluşturdıkları bölümlerdir.

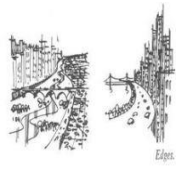
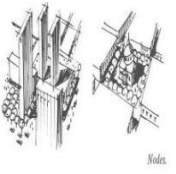
• Nirengiler

Eşsiz olarak adlandırılan, referans özelliği taşıyan ve aynı zamanda kolay tanımlanabilen anıt, bina, dükkân veya dağ gibi diğer elemanlardan farklılaşmış bölgede öne çıkan elemanlardır.

• Bölgeler

Kentin orta/büyük ölçekli alanlarını oluşturan, kullanıcı tarafından iki boyutlu olarak algılanan ve içine girildiği zaman bazı ortak belirleyiciler ile hissiyatın oluşmasını sağlayan mekanlar olarak tanımlanırlar (Tablo 2):

Tablo 2. Lynch tarafından oluşturulan kent imgeleri [18]

Sınırlar	Güzergahlar	Kesişim Noktaları
		
Nirengiler	Bölgeler	
		

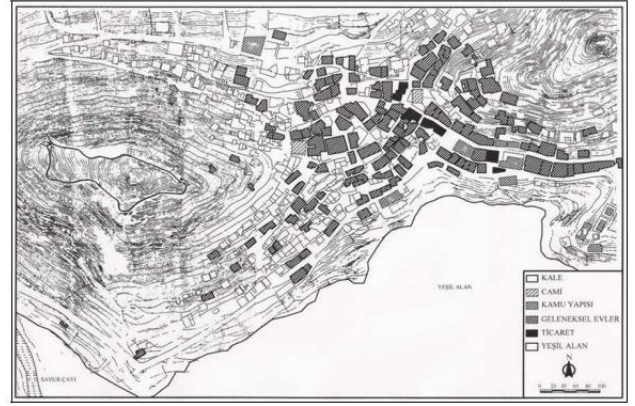
Kevin Lynch'in kentsel imaj analiz yöntemi ile ekoturizm arasındaki ilişki, mekânın algılanışı ve insanların bu mekanlarla olan bağlarının ekoturizm stratejilerini şekillendirmedeki rolünden kaynaklanmaktadır. Ekoturizm, doğal ve kültürel çevre ile uyumlu bir şekilde turistleri çekmeyi amaçladığı için, bu çevrelerin nasıl algılandığı ve turistlerin mekâna dair sahip olduğu izlenimler oldukça önemlidir.

Bu çalışmada, Kevin Lynch'in kentsel imaj analizi yöntemi kullanılması temel nedeni, Savur ilçesinin ekoturizm kapsamında kentsel yapısının ve mekânsal algısının detaylı bir şekilde incelenmesidir. Lynch'in geliştirdiği beş ana bileşen kentsel çevrenin nasıl algılandığını ve bu algıların bireylerin mekanla ilişkilerini nasıl şekillendirdiğini anlamak için güçlü bir araç sunmaktadır. Savur ilçesinin görsel ve işlevsel öğeleri üzerinden yapılan bu analiz, ilçenin mekânsal kimliğini, tarihi ve kültürel bağlamını daha iyi kavrayarak, ekoturizmin geliştirilmesine yönelik stratejilerin oluşturulmasına katkı sağlar.

2. Materyal ve Metot

2.1. Materyal

Mardin iline bağlı Savur ilçesi, ilin kuzeyinde yer alıp Mardin eşliğinin sonu olan tepe ile doğal kale kayalığı arasındaki sırtın üstünde ve yan yüzeyleri arasında konumlanmıştır (Şekil 2). Savur il merkezine uzaklığı 47 km ve 1049 km²'lik yüz ölçümüne sahiptir. İlçede genel olarak karasal iklimin özellikleri görülüp yazları sıcak ve kurak, kışları ise soğuk ve sert geçmektedir. İlçenin en önemli akarsuları Savur ve Şeyhan (Sürgücü) Çaylarıdır. Savur Çayı 80 km'dir ve ilçenin batısında kuzey-güney doğrultusunda akmaktadır. Merkezinde Gazi, Evren ve Devlet olmak üzere üç adet mahallesi yer almaktadır.

Şekil 2. Savur geleneksel kent dokusu [19]

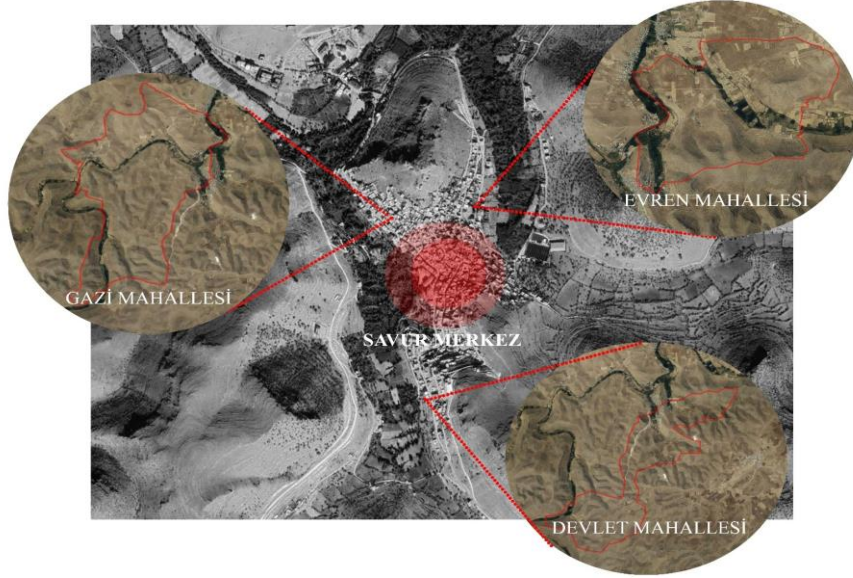
Savur'da kentsel dokuyu oluşturan en önemli unsur "geleneksel Savur evleri"dir. Geleneksel evler özgün kullanımlarını günümüzde de devam ettirmektedir. Topografik yapının oldukça eğimli olduğu kentte evlerin kat düzenleri, konumlanışı ve biçimlenmeleri de topografyanın etkisi ile oluşmaktadır (Şekil 3), [18].

Şekil 3. Savur kent dokusundan kesitler [19]

Kuzey-güney doğrultusunda yerleşim görülen kentin bütünü önceden planlanmamış, ihtiyaç duyuldukça yeni konutlar eklenerek kent gelişim göstermiştir. Merkezi ve yüksek kesimlerde zengin ailelerin konakları yer alırken, kenar sokaklarda ve tepe eteklerinde daha sade ve küçük konutlar bulunmaktadır. İki tepe eğiminin azalarak birleştiği yerde ilçenin tek çarşısı bulunmaktadır. İlçenin kuzeyinde geniş bir meydanla sonlanan çarşı, mahallelere dar ve organik sokak ağları ile bağlıdır. Tepenin zirvesinden eteklerine doğru olan yerleşimde yüksek kesimlerde beylerin ve zengin ailelerin konakları bulunurken kenar sokaklarda ise daha sade ve küçük konutlar mevcuttur [21].

Savur'un ekonomisi genel olarak tarım ve hayvancılığa dayanmaktadır. Hayvancılığın daha çok yaylalarda yapıldığı görülmektedir. Savur çayı kıyısında yapılmakta olan kavak yetiştiriciliği de önemli gelir kaynakları arasındadır. Kentteki başlıca sanayi kuruluşları marangozhaneler, kereste atölyeleri ve şarap üretim tesisleridir. Taş işlemeciliği, şarap üretimi, ahşap işleme ürünleri ilçede üretimi sağlanan yerel ürünleri oluşturmaktadır. İlçenin doğu ve batısında yer alan vadiler ile çevrili olması ve bu vadilerdeki su kaynaklarının varlığından ötürü Savur "Kentsel Yeşil Koridor" olarak nitelendirilen bir alan ile çevrilidir. Kent küçük ölçekli bir yerleşim yeri

olduğundan sosyal donatı alanları fazla bulunmamaktadır [21].

Mahalle sınırı: ———

Şekil 4. Savur kenti kentsel bölgeler [22]

2.2. Metot

Çalışmada öncelikle sürdürülebilirlik, sürdürülebilir turizm ve ekoturizm kavramına yönelik literatür taramaları yapılmıştır. Daha sonra Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde yer alan Mardin ilinin Savur ilçesi çalışmanın örnek alanı olarak seçilmiştir. İlçenin sahip olduğu doğal kaynaklar ve kültürel öğeleri Lynch'in kentsel imajı oluşturan beş bileşeni kapsamında ele alınıp incelenmiştir. Savur merkezinde yer alan üç mahalle bölgelerine ayrılıp bölgeler üzerinden nirengi noktaları, kesişim noktaları, güzergahlar ve sınırlar belirlenip daha ayrıntılı şekilde ele alınmıştır (Şekil 4). Her ne kadar Kevin Lynch'in (1960) geliştirdiği kentsel imaj kuramı bireylerin kent mekânını algılama biçimleri üzerinden şekillenmiş olsa da kuram zaman içerisinde çevresel ve fiziksel göstergeler üzerinden de yorumlanmıştır [18]. Özellikle bireysel veri toplamanın mümkün olmadığı ya da odaklanılmadığı araştırmalarda, Lynch'in yol, sınır, düğüm, odak noktası ve bölge imaj bileşenleri; kentsel alanların morfolojik yapısı, görsel karakteristikleri ve işlevsel kullanımları temelinde analiz edilmektedir [23] [24] [25]. Bu çalışma da benzer biçimde, Savur'un fiziksel çevresel öğeleri temel alınarak Lynch'in imaj bileşenleri doğrultusunda değerlendirilmiştir. Çalışmada kullanılan "bölge" tanımı, idari mahalle sınırları dikkate alınarak yapılmış olsa da bu alanlar aynı zamanda benzer mekânsal ve kültürel özellikler taşıyan alanlar olarak da değerlendirildiği için Lynch'in kuramına uygun bir çerçeve sunmaktadır. Böylece Lynch'in yaklaşımı bireysel algı yerine çevresel özellikler üzerinden yorumlanmış ve mekânsal temelli bir analiz yöntemi benimsenmiştir. Araştırma sırasında kullanılan ikincil veri kaynakları olarak literatür taramaları ve bölge ile ilgili kurumların hazırlamış oldukları yayınlardan yararlanılmıştır. Son olarak bölgenin ekoturizm

açısından barındırdığı güçlü ve zayıf yönleri ile fırsatları ve tehditleri belirlemeye yönelik GZFT (SWOT) analizi yapılmış ve sonuçları değerlendirilmiştir. SWOT (GZFT) analizi; bir kurumun, projenin ya da bölgenin mevcut durumunu geleceğe yönelik planlama açısından değerlendirmek amacıyla kullanılan bir analiz yöntemidir. Analizde iç çevreyi oluşturan güçlü yönler (Strengths) ve zayıf yönler (Weaknesses) ile dış çevreden kaynaklanan fırsatlar (Opportunities) ve tehditler (Threats) sistematik biçimde incelenmektedir. SWOT analizi, karar vericilere mevcut potansiyeli ortaya koyma, sorunlu alanları belirleme ve geleceğe yönelik stratejik planlama yapma konusunda önemli bir araç niteliği taşımaktadır [26][27]. Son olarak literatür taraması ve Savur hakkında derlenen bilgiler birbirine entegre edilerek Savur'un ekoturizm potansiyeli ortaya konmuştur. Bölgedeki ekoturizm faaliyetlerini geliştirmek adına öneriler sunulmuştur.

3. Savur'da ekoturizm potansiyelinin incelenmesi

Kentlerin sahip oldukları turizm potansiyelleri birbirinden farklı etkenlerle ayrılmaktadır. Kentteki tarihi yapılar, kiliseler, camiler, müzeler gibi tek bir oluşum veya birlikte ilgi alanı oluşturan doğal ekosistemler fiziksel çekim alanlarını oluşturmaktadır. Birçok fiziksel çekim alanını içinde barındıran Mardin, Türkiye'nin zengin turizm potansiyeline sahip bölgelerden biri olmasına rağmen, Mardin ilinin her ilçesi özellikle Savur kentinin turizm açısından gelişme gösteremediği gözlemlenmektedir. Bu çalışmanın konusunu oluşturan Savur kenti içinde barındırdığı tarihi dokusu, öne çıkan mimari unsurları, sosyo-kültürel yapısı, mutfağı vb. özellikleri ile ekoturizm potansiyeli yüksek kentler arasındadır. Ancak, kentteki turizm olgusunun gelişmesi; yerel özelliklerin korunması, halkın bilinçlenmesi ve kaynakların sürdürülebilirliğinin sağlanması ile

mümkündür. Çalışmada hedeflenen Savur'daki ekoturizm potansiyelinin ortaya konup gelişmesi adına mekânsal farklılıklar-yerel unsurlar öne çıkarılmaktadır. Bu bağlamda Savur'un, kentsel imaj kriterleri kapsamında değerlendirilerek ekoturizm altyapısının tasarlanması hedeflenmektedir.

Bu bölümde Lynch'in belirlemiş olduğu kentsel imajı oluşturan beş faktör üzerinden Savur'un incelemeleri gerçekleştirilmiştir. İlk olarak Savur kentsel nitelikleri/mahalleleri göz önünde bulundurularak bölgelere ayrılmıştır. Daha sonra ayrılan bölgeler üzerinden sınırlar, güzergahlar, kesişim noktaları ve nirengi alanları daha ayrıntılı ele alınmıştır.

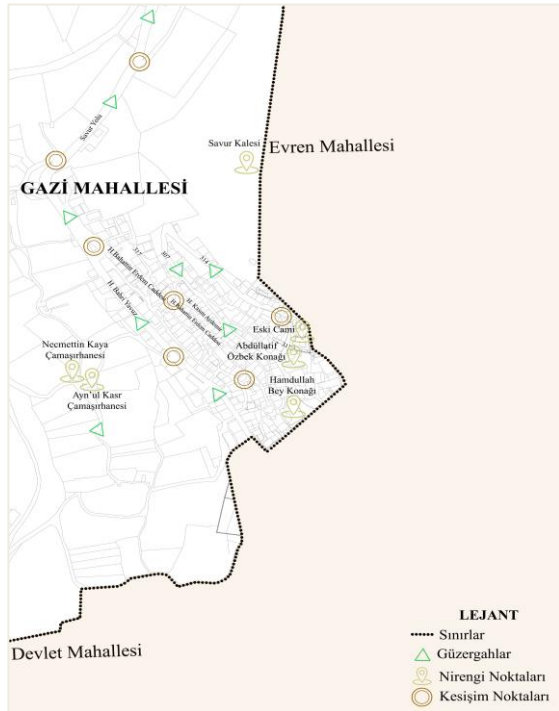

Şekil 5. Savur kenti mahalle bölgeleri [28]

Çalışma kapsamında Savur, mahallelerin oluşturduğu bölgelere ayrılıp incelemeler bu alanlar üzerinden daha ayrıntılı şekilde yürütülmektedir.

3.1.1. Gazi (Kaplan) mahallesi

Bu bölümde Gazi Mahallesi'nin merkezi yerleşim bölümü ele alınıp üzerinde sınırlar, güzergahlar, önemli kesişim noktaları ve nirengi alanları gösterilmiştir (Şekil 6).

Şekil 6. Gazi Mahallesi çalışma sınırları kentsel imaj analizi (Yazarlar tarafından oluşturulmuştur)

3.1. Savur kentinin bölgeleri

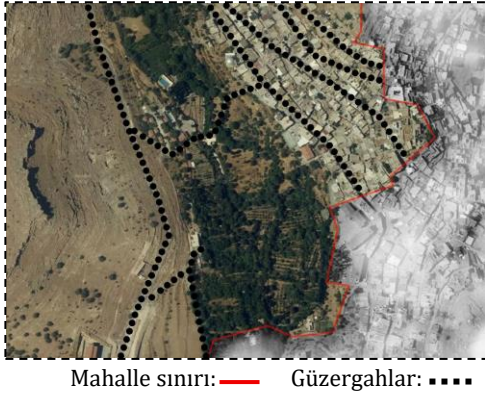
Bölgeler kentlerin yapısal parçaları olup kent sınırları belirlendikten sonra bölgelerine ayrılarak tanımlanmaktadır. Bölgeler, kent içerisinde diğer bileşenleri de kapsamaktadır. Bölgeler arasında bina karakteristiği ve fonksiyonları, sokak yapısı, dönem farklılıkları gibi unsurlar değişkenlik gösterebilir. Savur kenti merkez mahallesi olmak üzere üç mahalleden oluşmaktadır. Bunlar Gazi, Evren ve Devlet Mahalleleridir (Şekil 5).

Analiz sırasında mahallelerdeki belirli mekânsal ve çevresel özellikler kodlanarak SWOT analizine referans oluşturulmuştur. Kodlar hem sunulan açıklamalarda hem de SWOT tablolarında gösterilmiş olup mahallelerin güçlü ve zayıf yönlerini, fırsatlarını ve tehditlerini daha somut bir şekilde ilişkilendirmeyi amaçlamaktadır. Analiz kapsamında, mahalledeki mekânsal ve çevresel özellikler L1 (sınırlar), L2 (güzergahlar), L3 (kesişim noktaları) ve L4 (nirengi alanları) kodları ile işaretlenmiştir.

• Sınırlar (L1)

Gazi Mahallesi'nin sınırlarını doğuda Devlet Mahallesi ve güneyde ise Evren Mahallesi oluşturmaktadır. Mahalledeki kent dokusu genel olarak organik olup, topografyanın etkisiyle bazı alanlarda deformasyonlar görülmektedir (L1). Yollar Evren Mahallesi sınırına paralel uzanırken, Devlet Mahallesi sınırına dik uzanmaktadır (L1) (Şekil 7). Yüksek eğimli arazilerde yerleşim alanları daha sıkışık ve eğimli olarak yerleştirilmiştir (L1). Bu, mahalledeki ulaşımı ve mekân kullanımını doğrudan etkileyen bir faktördür.

Gazi Mahallesi'nin alanı yaklaşık 2.5 km²'dir ve bu alanda yerleşim alanlarının çoğu konut yapılarından oluşmaktadır. Gazi Mahallesi, Devlet mahallesiyle oranla daha az, Evren Mahallesiyle oranla daha fazla rekreatif alanı bünyesinde barındırmaktadır. Bu sınırlar içerisinde genel olarak bahçe alanları bulunup yerleşke alanı azınlıktadır. Özellikle bahçe alanlarında yapı adaları daha büyük, konut alanlarında daha küçüktür. Konut parselleri dışında kalan parsellerin birebir kullanıldığı görülmektedir.

Şekil 7. Gazi Mahallesi mahalle sınırı ve güzergahları [22]

• Güzergahlar (L2)

Gazi Mahallesi, Mardin şehir merkezi ile önemli bağlantılar sağlayan Mardin Caddesi ve Dereiçi Köyü'ne giden yollar olmak üzere ana güzergâhlara sahiptir (L2). Mardin Caddesi, mahalleyi şehir merkezine bağlayan 1.8 km uzunluğunda bir yol olup hem ulaşım hem de turistik faaliyetler açısından önemli bir güzergâhtır (L2). Ayrıca, Dereiçi Köyü'ne giden yol ise 3.2 km uzunluğunda olup çevre köylere ulaşım imkânı sağlamaktadır (L2). Mahalledeki konut bölgesindeki sokaklar dar ve düz cepheli, çıkmalar oldukça küçüktür (Şekil 8).

Şekil 8. Gazi Mahallesi güzergahları ve yapı cepheleri [28]

Bu, mahallenin genel yerleşim yapısının ve sokak tasarımının mekânsal özelliklerini yansıtmaktadır. Sokak genişlikleri 3.5-5 m arasında değişirken, mahalledeki yol eğimi genellikle %8-12 civarındadır. Eğim verileri, özellikle yürüyüş rotalarının ve ulaşım ağlarının tasarlanmasında dikkate alınması gereken önemli bir mekânsal özelliktir. Sokaklar, topografyadaki eğime paralel olarak düzenlendiği için mahalledeki ana yollar eğim açılarına göre dik bir şekilde yerleşmiştir. Bu da mahalledeki ulaşımı etkileyen bir faktördür. Bununla birlikte, mahalledeki altyapı genellikle eski yapılarla uyumlu olup gelişen turizmle uyumlu bir şekilde güncellenmesi gerekebilir.

• Kesişim noktaları (L3)

Gazi Mahallesi Devlet Mahallesi kadar merkez bir mahalle olmamasından dolayı daha az cadde ve sokak oluşumlarına sahiptir (L3). Böylece kesişim noktaları da aynı doğrultuda daha az bulunmaktadır. Önemli kesişim noktalarından bazıları Mardin- Savur- Dereiçi

ulaşım akslarının kesişim noktası, H. Bahattin Erdem ve H. Bahri Yavuz Caddelerinin kesişim noktasıdır (L3). Bu kesişim, mahalle sakinlerinin ulaşımını kolaylaştırmakta ve aynı zamanda ziyaretçilerin bu alandaki ekoturizm potansiyelini keşfetmelerine olanak tanımaktadır. (Şekil 9).

Şekil 9. Gazi Mahallesi kesişim noktaları [28]

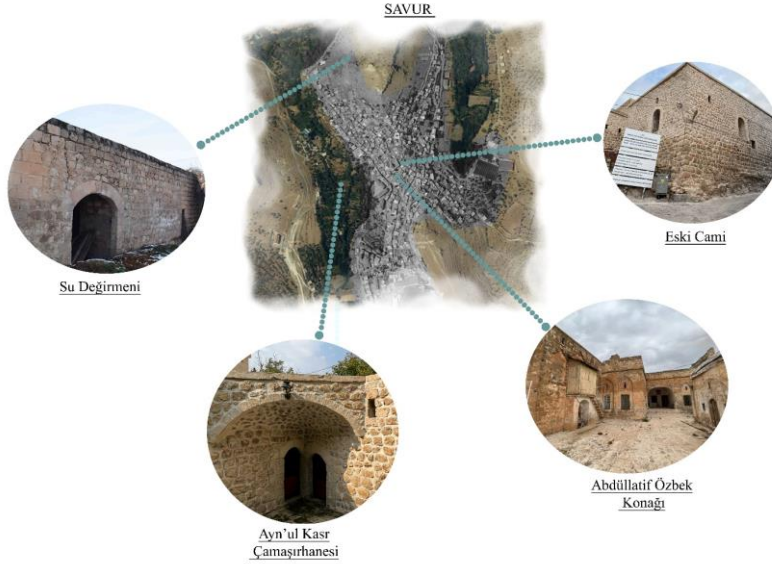
• Nirengi alanları (L4)

Gazi Mahallesi, ekoturizm açısından zengin bir bölge olup geleneksel konut yapıları, tarihi yapılar ve doğal güzellikler açısından pek çok nirengi alanına sahiptir. Mahalledeki önemli nirengi noktaları hem yerel halkın hem de ziyaretçilerin ilgisini çeken tarihi ve kültürel yapıları kapsamaktadır. Bu yapılar arasında Eski Cami, Hamdullah Bey Köşkü, Abdüllatif Özbek Konağı, Ayn'ul Kasr Çamaşırhanesi, Necmettin Kaya Çamaşırhanesi, Tarihi Su Değirmeni ve Savur Kalesi yapıları yer almaktadır (Şekil 10) (L4).

Özellikle Eski Cami, Süryani döneminde kilise olarak inşa edilip Artuklular döneminde camiye dönüştürülerek kullanılmaya başlanmıştır [18]. Bu tür tarihi yapılar, sadece kültürel mirası yansıtmakla kalmayıp aynı zamanda ekoturizm rotalarına dahil edilecek önemli duraklardır. Gazi Mahallesi'nde, doğa yürüyüşü (trekking) rotaları da ekoturizm için büyük bir fırsat sunmaktadır (L4).

Mahallede, 1.5 km uzunluğunda bir yürüyüş rotası planlanmıştır. Bu rota üzerinde Ayn'ül Kasr Çamaşırhanesi, Ayn' Hacı Çeşmesi ve Tarihi Su Değirmeni gibi tarihi yapılar yer alırken, aynı zamanda organik tarım yapılan bahçelerin içinden geçmektedir (L4). Bu tür yürüyüşler, yerel halkın organik tarım faaliyetlerini tanıtarak hem ekoturizme katkı sağlamakta hem de geleneksel köy yaşamını ziyaretçilere sunmaktadır. Mahalledeki yeşil alanlar ve rekreasyon alanları ise doğa severlerin ilgisini çeken diğer unsurlardır. Bahçe alanlarının büyük olması, mahalledeki konut dışı alanlarda yoğun tarım faaliyetlerinin yürütülmesine olanak tanımaktadır.

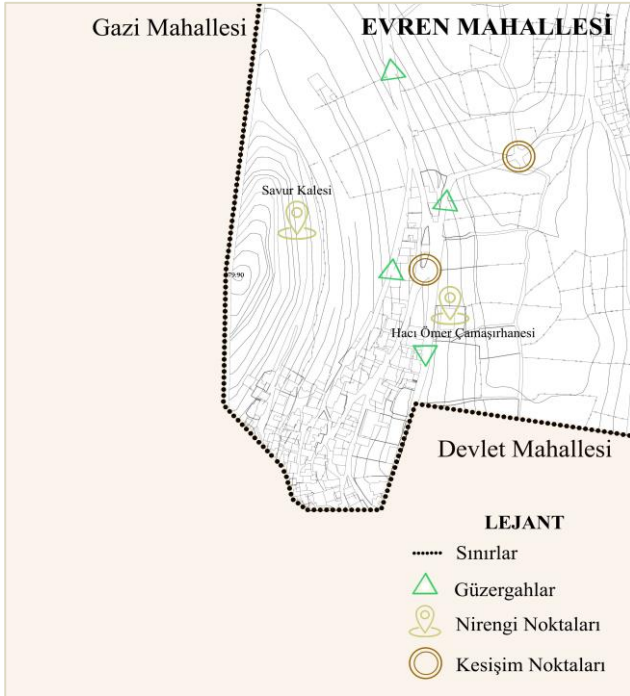
Savur'un merkez mahallelerinden biri olan Gazi Mahallesi üzerinde sınırlar, güzergahlar, kesişim noktaları ve nirengi alanları detaylı bir şekilde incelenmiştir. Alan içerisinde geleneksel konut yapıları, çamaşırhaneler, önemli birçok güzergâh ve kesişim noktasının yer aldığı görülmektedir.

Şekil 10. Gazi Mahallesi nirengi alanları [22-28]

3.1.2. Evren (Seydin) mahallesi

Çalışmanın bu bölümünde Evren Mahallesi'nin merkezi yerleşim bölgesi ele alınmıştır. Ele alınan bölge üzerinde sınırlar, güzergahlar, önemli kesişim noktaları ve nirengi alanlarına yer verilmiştir (Şekil 11).

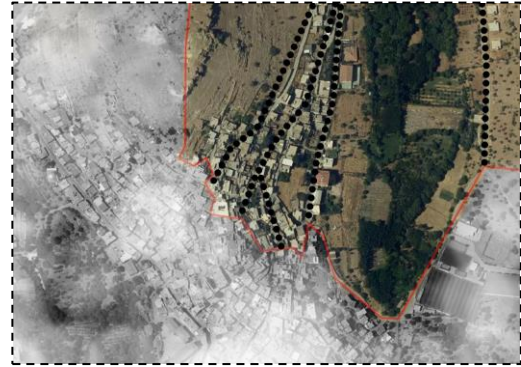

Şekil 11. Evren Mahallesi çalışma sınırları kentsel imaj analizi (Yazarlar tarafından oluşturulmuştur)

• Sınırlar (L1)

Evren Mahallesi, güneyde Devlet Mahallesi ve batıda Gazi Mahallesi ile sınırlandırılmıştır. Bölge genel olarak tepelik alanlar, bahçe alanları ve geleneksel Savur konutlarından oluşmaktadır. Mahallenin yapısı, topografyanın etkisiyle eğimli alanlar üzerinde gelişim göstermektedir. Kaleye doğru yaklaşırken, yapı adaları küçülme ve tepenin eğim çizgilerine paralel

olarak bir gelişim düzeni izlemektedir (L1). Bu, yerleşim alanlarının dar ve eğimli bölgelerde sıkışmasına neden olmakta ve bu da mahalledeki ulaşım ve mekân kullanımını etkilemektedir. Mahallenin merkezine doğru yaklaşıldıkça, organik kent dokusu daha belirgin hale gelmektedir. Bu alanda yapılar daha yoğunlaşmakta ve mahalle içindeki sokaklar arasında bir çeşitlilik meydana gelmektedir. Mahallenin yolları, Gazi Mahallesi ile paralel bir doğrultuda uzanmakta olup bu da mahalleler arasındaki bağlantıyı güçlendiren önemli bir özelliktir. Evren Mahallesi'nin alanı, yaklaşık 3.0 km² civarındadır. Mahalledeki konut yapıları genellikle geleneksel taş evler olup yerleşim alanları, özellikle tepe bölgelerinde daha geniş bahçelerle çevrilidir (Şekil 12). Mahallenin büyük bir kısmında yeşil alanlar ve tarımsal faaliyetler, ekoturizm potansiyelini artıran önemli unsurlardır.

Mahalle sınırı: — Güzergahlar: ••••

Şekil 12. Evren Mahallesi mahalle sınırı ve güzergahları [22]

• Güzergahlar (L2)

Evren Mahallesi'ndeki sokaklar, Savur Kalesi'nin yamaçlarına paralel olarak eğime dik bir doğrultuda şekillenmiştir. Mahallenin sokakları genellikle dar ve kıvrımlıdır; bu yapısı mahalleye özgü geleneksel yerleşim dokusunu yansıtır (L2). Sokaklar genellikle düz cepheli olup fazla girinti ve çıkıntı yapmayan sade

cephe karakterine sahiptir (Şekil 13). Mahalledeki mevcut sokak genişlikleri ortalama 4-6 metre arasında değişmektedir (L2). Ayrıca, sokakların üzerinde dar çıkımlar bulunmakta olup bu çıkımların genişliği 0.5-1 metre civarındadır. Mahalledeki bahçelik alanlar, güzergahların yoğunlaştığı alanlar arasında yer alırken bu alanlarda ekoturizm açısından yürüyüş yolları oluşturulması mümkündür.

Şekil 13. Evren Mahallesi güzergahlar ve yapı cepheleri [28]

- **Kesişim noktaları (L3)**

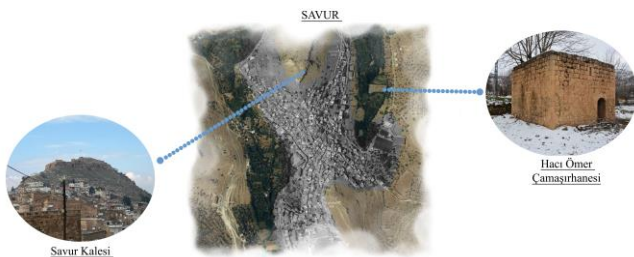
Evren Mahallesi, gelişim açısından Savur'un merkezi sınırları dışında kalan bir alan olduğu için önemli kesişim noktalarına sahip değildir. Taşıt kullanımı bu mahallede daha az olduğu için, yaya yolları ve doğa yürüyüş rotaları ön plana çıkmaktadır (L3). Ancak, mahalledeki bazı bağlantılar, diğer mahallelerle olan ilişkisini güçlendirmektedir (Şekil 14).

Şekil 14. Evren Mahallesi kesişim noktaları [28]

- **Nirengi alanları (L4)**

Evren Mahallesi, Gazi Mahallesi ve Devlet Mahallesi'ne oranla daha az nirengi noktası barındırmaktadır. Ancak, mahalledeki önemli nirengi noktaları arasında Savur Kalesi ve Hacı Ömer Çamaşırvhanesi öne çıkmaktadır (Şekil 15).

Şekil 15. Evren Mahallesi nirengi alanları [22-28]

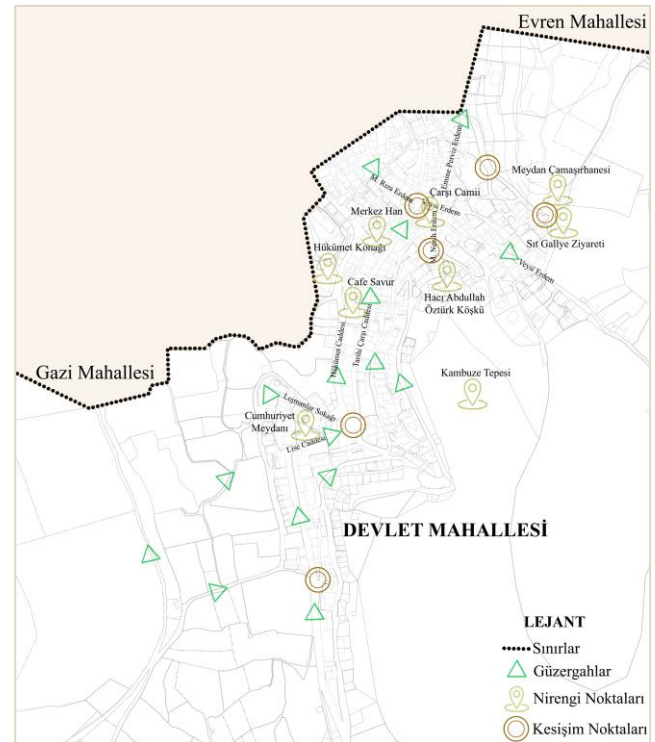
Savur Kalesi, özellikle çevresindeki ağaçlandırma projeleri ile daha da önemli bir ekoturizm alanı haline gelmektedir. Mahalledeki botanik turizm kapsamında, Savur Ağaçlandırma Projesi ve rekreasyon alanları da mahalledeki ekoturizm potansiyelini artırmaktadır (L4).

Savur Kalesi'nin çevresi, özellikle ağaçlandırma alanlarıyla genişletilerek ekoturizme yönelik yeni alanlar sunmaktadır. Bu projeler kapsamında 400 dönüm araziye ağaç dikimi yapılmış ve bu alan rekreasyon amaçlı kullanılmak üzere düzenlenmektedir. Bu durum, bölgedeki ekoturizm faaliyetlerinin sürdürülebilirliğini artırmaya katkı sağlamaktadır.

Savur'un merkez mahallelerinden biri olan Evren Mahallesi incelendiğinde alan içerisinde genel olarak bahçelik alanların olduğu görülmektedir. Güzergahların kullanımı da özellikle bu yönde yoğunlaşmıştır (L1, L2). Savur kalesi ve Hacı Ömer Çamaşırvhanesi bölge içerisinde nirengi noktası oluşturabilecek alanlardır (L4).

3.1.3. Devlet (Safa) mahallesi

Çalışmanın bu bölümünde ise bölgelere ayrılan Savur kentinin Devlet Mahallesi incelenmiştir. Devlet Mahallesi'nin sınırları, güzergahları, kesişim noktaları ve nirengi alanları aşağıdaki plan üzerinde gösterilmiştir. Turizmin getirisi olarak Savur kenti içerisinde en çok rekreatif alana sahip olan mahalle Devlet Mahallesi'dir (Şekil 16).

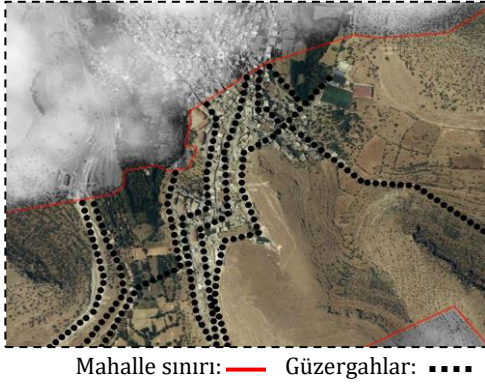

Şekil 16. Devlet Mahallesi çalışma sınırları kentsel imaj analizi (Yazarlar tarafından oluşturulmuştur)

• Sınırlar (L1)

Devlet Mahallesi, kuzeyde Gazi ve Evren Mahalleleri ile sınırlandırılmıştır. Mahalledeki yollar, her iki sınıra da dik olarak uzanmakta olup mahallenin ulaşım yapısı bu doğrultuda şekillenmiştir. Güneyde, mahallede bahçe alanları yoğunlaşırken, ticaret alanları genellikle merkeze yakın bölgelerde yer almaktadır (L1). Mahallenin toplam alanı 1.8 km² civarındadır.

Devlet Mahallesi, Savur'un merkezine yakın olması nedeniyle turizm alternatifleri açısından önemli bir yer tutmaktadır. Mahallede geleneksel konut yapıları, ticari yapılar, dini yapılar ve sosyal alanlar bir arada bulunmaktadır (L1). Parsel oluşumları, bahçe alanlarında daha geniş; yerleşim alanlarında ise daha dar ve uzun şeklindedir. Ticaret alanlarının yoğun olduğu bölgelerde ise yapı adaları daha küçüktür. Mahallenin genel yapısı, organik kent dokusu ile uyumlu bir gelişim göstermektedir (Şekil 17).

Şekil 17. Devlet Mahallesi mahalle sınırı ve güzergahları [22]

• Güzergahlar (L2)

Devlet Mahallesi'nde taşıt kullanımı en yoğun olan caddeler Hükümet Caddesi ve Tarihi Çarşı Caddesi'dir. Bu caddeler, mahalledeki önemli ulaşım akslarını oluşturarak hem yerel halk hem de turistler tarafından sıkça kullanılmaktadır (L2). Sokak aksları, topografyanın etkisiyle genel olarak kuzey-güney doğrultusunda uzanır. Mahalledeki sokak yapıları ise organik bir dokuya sahip olup Evren Mahallesi'nde olduğu gibi tepelere yaklaşıncı işinsal doku görülmektedir. Paralel sokaklar arasında basamaklıdirmalar bulunmaktadır, bu da yerleşim dokusunun topografyaya uygun şekilde şekillendiğini göstermektedir.

Devlet Mahallesi'nde çıkmaz sokaklar da yer almaktadır; bu sokaklar genellikle konut alanlarının bazı noktalarında yer alır ve yapı adalarının içlerine bağlanır. Sokaklar ise insan ölçeğine uygun, mekanlar arası geçiş bağlantıları ile insanların mekânı sahiplenme duygusunu artırır ve güvenlik açısından da olumlu etkilere sahiptir (L2) (Şekil 18).

Şekil 18. Devlet Mahallesi yapı cepheleri ve çıkmaz sokak örneği [28]

Devlet Mahallesi, ekoturizm türlerinden bisiklet turizmi için de önemli bir noktadır. Kentte iki ayrı bisiklet yolu rotası planlanmıştır. İlk rotanın başlangıç noktası Gençlik Spor Müdürlüğü olup bitiş noktası ise Dereici (Kılıt) Köyü'dür. Diğer bisiklet rotası ise Savur Devlet Mahallesi'nden başlayıp Başkavak Mahallesi'ne kadar uzanır. Bu bisiklet rotaları, bölgedeki doğa yürüyüşü alanları ile birleşerek ekoturizmin gelişmesine olanak tanımaktadır [29].

• Kesişim noktaları (L3)

Devlet Mahallesi, içinde birçok gelişmiş cadde ve sokak barındırdığı için önemli kesişim noktalarına da sahiptir (Şekil 19). Tarihi Çarşı Caddesi, Emine Perviz Erdem Caddesi, M. Rıza Erdem Caddesi ve Veysi Erdem Caddesi'nin kesişim noktasında bir kentsel meydan oluşumu söz konusudur. Bu alan, mahalledeki sosyal yaşamın merkezi olarak işlev görmektedir (L3). Sıt Gallye ve Meydan Çamaşırhanesi gibi bölgelerde ise tarihi kesişim noktaları bulunmaktadır. Bu alanlar hem tarihi hem de mekânsal anlamda mahalleye önemli katkılar sağlamaktadır (L3).

Şekil 19. Devlet Mahallesi kesişim noktaları [28]

• Nirengi alanları (L4)

Devlet Mahallesi, Savur kentinin önemli ulaşım akslarının geçtiği bir bölge olmasıyla dikkat çekmektedir. Ayrıca, burada birçok nirengi noktası oluşturabilecek geleneksel mimari yapılar

bulunmaktadır. Bu yapılar hem yerel halk hem de turistler için önemli bir çekim merkezidir (L4). Mahalledeki Cumhuriyet Meydanı, törenler için kullanılan büyük bir alan olup yerleşim dokusu içinde boyutu ve işleviyle önemli bir nirengi noktası oluşturur (L4) (Şekil 20).

Devlet Mahallesi'nde nirengi oluşturabilecek diğer alanlar ise şunlardır:

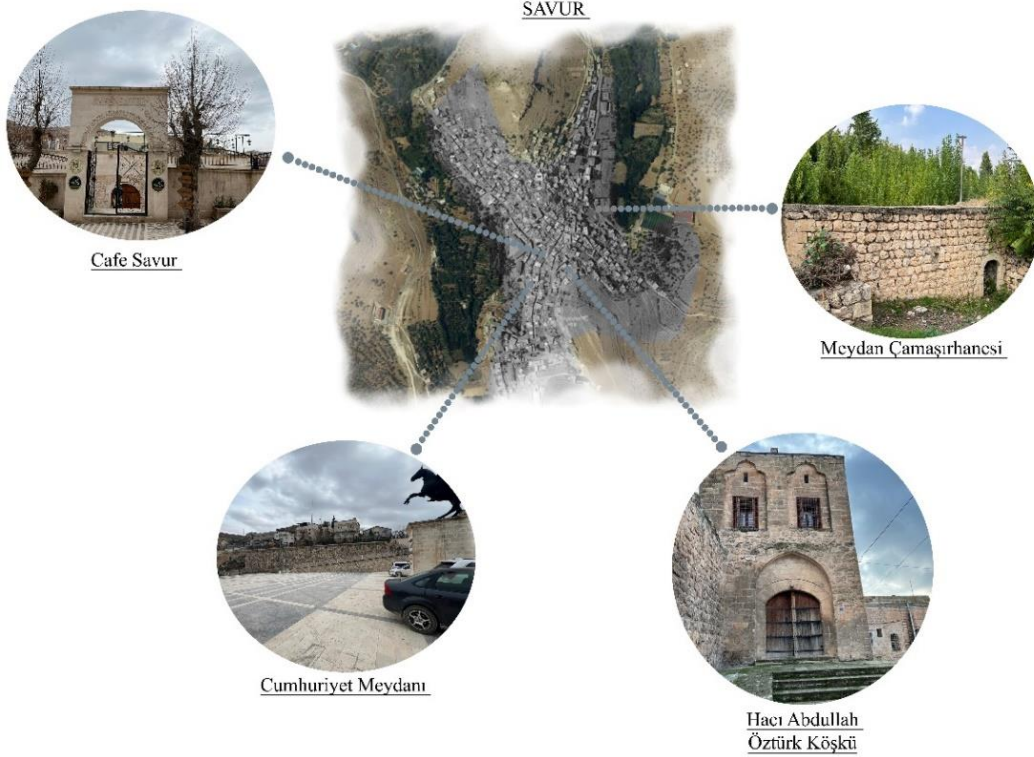
- Sıt Gallye Ziyareti
- Hacı Abdullah Öztürk Köşkü
- Savur Cafe (Eski Hükümet Konağı)
- Ayn Hacı Çeşmesi
- Merkez Han
- Meydan Çamaşırhane
- Devlet Mahallesi Su Değirmeni (L4).

Bu alanlardan bazıları, henüz turizme yönelik kullanılmıyor olsa da doğru stratejilerle açıldığında yüksek turizm potansiyeline sahip yerler haline gelebilir. Örneğin, Savur Gastronomi ve Müzik Evi Projesi (Cafe Savur), Türk mutfağı etkinlikleri kapsamında önemli bir nirengi alanı olarak işlev görmektedir (L4). Ayrıca, Eski Hükümet Konağı'nın restore edilerek kafeye dönüştürülmesi, sosyal alan ihtiyacını karşılamaya yönelik önemli bir projedir. Bu proje, Savur'un yerel özgünlüklerini ve yöresel

yemeklerini tanıtmak amacıyla yapılmıştır ve aynı zamanda turistik marka olma yolunda önemli bir adımdır [30].

Savur'un merkez mahallelerinden Devlet Mahallesi incelendiğinde ise Savur içerisinde en çok rekreatif alana sahip olan mahallenin burası olduğu görülmektedir. İçerisinde birçok ticaret yapıları, resmî kurumlar, geleneksel konut yapıları ve dini yapılar mevcuttur. Cafe Savur ve Cumhuriyet Meydanı bölge içerisindeki önemli nirengi alanlarını oluşturmaktadır.

Savur, Mardin iline bağlı tarihi ve kültürel açıdan zengin bir ilçedir. Her bir mahallesi, farklı özellikleri ve fonksiyonlarıyla kentin genel yapısına katkı sağlamaktadır. Bu bağlamda, Savur'un üç ana mahallesi olan Gazi, Evren ve Devlet Mahallesi, kent içindeki farklı imajları, yaşam alanlarını ve kültürel zenginlikleri temsil etmektedir. Kevin Lynch'in kentsel imajı oluşturan beş bileşenini (sınırlar, güzergahlar, kesişim noktaları, nirengi alanları ve bölgeler) baz alarak yapılan bu karşılaştırma, her bir mahallenin fiziksel ve sosyal yapısını daha iyi anlamamıza olanak tanımaktadır.

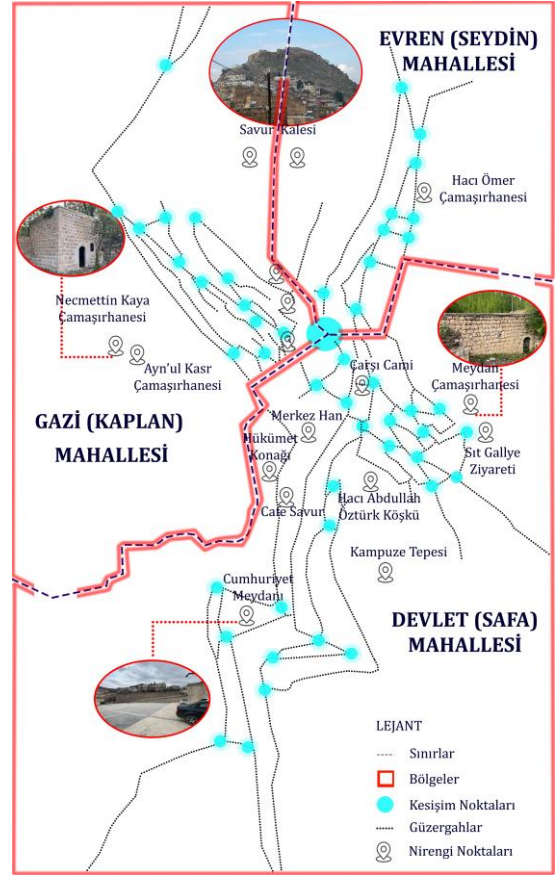
Şekil 20. Devlet Mahallesi nirengi alanları [22-28]

3.2. Savur mahallelerinin kentsel imaj bileşenleri açısından karşılaştırmalı analizi

Savur'un üç merkez mahallesi (Gazi, Evren ve Devlet Mahalleleri) üzerinde yapılan Lynch bileşenleri analizi, her bir mahallenin kentsel karakterini, mekânsal düzenini ve ekoturizm potansiyelini karşılaştırmalı olarak değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Bu kapsamda Savur'daki üç mahallenin sınırlar (edges), güzergâhlar (paths), kesişim noktaları (nodes), nirengi alanları (landmarks) ve bölgeler (districts) açısından mekânsal dağılımı bütüncül olarak ele alınmış ve analiz sonuçları Şekil 21'de gösterilmiştir.

Söz konusu mekânsal bileşenlerin mahalleler arasındaki farklılıkları ve benzerlikleri ise Tablo 3'te özetlenmiştir. Tablo 3, Savur'daki üç mahallenin sınırlarını, sokak yapılarının düzenini, önemli kesişim noktalarını, nirengi alanlarını ve bölgesel özelliklerini ortaya koyarak her bir mahallenin kentsel karakterini ve mekânsal organizasyonunu değerlendirmeye olanak sağlamaktadır.

Mahalleler arasındaki farklılıklar, kent içindeki işlevsel dağılımı, ulaşım ağlarının yapısını ve yerel kültürel değerlerin korunma biçimini yansıtmaktadır. Aynı zamanda söz konusu mekânsal bileşenler, Savur'un ekoturizm potansiyelinin değerlendirilmesinde önemli bir analiz çerçevesi sunmaktadır. Çünkü her mahallenin sahip olduğu özgün fiziksel ve kültürel özellikler, ekoturizm uygulamaları açısından farklı fırsatlar ve gelişim alanları ortaya koymaktadır.

Şekil 21. Gazi (Kaplan), Evren (Seydin) ve Devlet (Safa) mahallelerinde Lynch kentsel imaj bileşenlerinin mekânsal dağılımı

Tablo 3. Savur merkez mahalleleri ve Lynch bileşenleri analizi (Yazarlar tarafından oluşturulmuştur)

Bileşenler	Gazi (Kaplan) Mahallesi	Evren (Seydin) Mahallesi	Devlet (Safa) Mahallesi
Sınırlar	Doğuda Devlet Mahallesi, güneyde Evren Mahallesi ile sınırlandırılmıştır. Mahallede organik kent dokusu hâkimdir.	Güneyde Devlet Mahallesi, batıda Gazi Mahallesi ile sınırlandırılmıştır. Yüksek topografyada gelişim göstermektedir.	Kuzeyde Gazi ve Evren Mahalleleri ile sınırlıdır. Bölge ticaret, dini ve sosyal yapılarla yoğunlaşmıştır.
Güzergâhlar	Sokaklar kuzey-güney doğrultusunda, topografyaya paralel şekillenmiştir. Gazi Mahallesi, organik bir sokak yapısına sahiptir.	Sokaklar, Savur Kalesi etrafında kıvrımlı ve dar olup, topografyaya dik şekilde şekillenmiştir.	Hükümet Caddesi ve Tarihi Çarşı Caddesi en yoğun güzergâhlar olup sokaklar organik yapıdadır.
Kesişim Noktaları	Kısıtlı kesişim noktaları vardır. Ancak önemli kesişim noktaları arasında Mardin-Savur-Dereici ulaşım aksları yer alır.	Bu mahallede daha az kesişim noktası vardır. Çoğunlukla doğal alanlar arasında dar sokaklar bulunmaktadır.	Tarihi Çarşı Caddesi, Hükümet Caddesi gibi ana caddelerde birçok önemli kesişim noktası vardır.
Nirengi Alanları	Eski Cami, Hamdullah Bey Köşkü, Abdüllatif Özbek Konağı gibi tarihi yapılar bulunmaktadır. Ayn'ül Kasr Çamaşırvanesi, Su Değirmeni önemli nirengi noktalarındandır.	Savur Kalesi ve Hacı Ömer Çamaşırvanesi en önemli nirengi noktalarıdır. Ağaçlandırma projeleri, ekoturizm fırsatları sağlar.	Cumhuriyet Meydanı, Sıt Gallye Ziyareti, Savur Cafe (Eski Hükümet Konağı), Ayn Hacuce Çeşmesi gibi yapılar önemli nirengi noktalarıdır.
Bölgeler	Gazi Mahallesi, genellikle konut ve bahçe alanlarından oluşur. Topografya ile şekillenen alanlar vardır.	Evren Mahallesi, Savur Kalesi çevresindeki dik alanlar ve yeşil alanlarla birleşmiş bir yapıya sahiptir.	Devlet Mahallesi, ticaret, sosyal ve dini yapılarla yoğunlaşan merkezi bir alandır.

Tablo 3'te özetlenen bulguların ışığında Savur'un genel kentsel imajının doğal topoğrafya, tarihî doku ve sosyal yaşamın bir aradalığıyla biçimlendiği görülmektedir. Lynch bileşenleri üzerinden bakıldığında; yolların topoğrafyaya paralel organik bir biçimleniş göstermesi, sınırların çoğunlukla doğal eşiklerle (vadi, yamaç, dere hattı) tanımlanması ve nirengi alanlarının (camiler, çamaşırhaneler, köşkler, meydanlar) tarihî süreklilik içinde güçlü birer kimlik ögesi oluşturması Savur'un bütüncül mekânsal yapısını tanımlamaktadır. Gazi Mahallesi'nin konut ve bahçe odaklı geleneksel yerleşim karakteri, Evren Mahallesi'nin Savur Kalesi çevresinde biçimlenen doğal peyzajla bütünleşik dokusu ve Devlet Mahallesi'nin ticari ve kamusal odaklarıyla güçlenen merkezi kimliği bir arada, kentin çok katmanlı yapısını ortaya koymaktadır. Bu durum, Savur'un hem tarihî hem de morfolojik açıdan okunabilir bir yerleşim deseni sunduğunu, dolayısıyla Lynch'in (1960) "kentsel imge" kuramıyla uyumlu biçimde güçlü bir mekânsal kimlik sergilediğini göstermektedir. Ayrıca, mahallelerin birbirini tamamlayan nitelikleri Savur'un ekoturizm potansiyelini de desteklemektedir. Gazi Mahallesi'nin geleneksel dokusu, Evren Mahallesi'nin doğal manzara ve rekreasyon potansiyeli, Devlet Mahallesi'nin kültürel ve kamusal odaklarıyla bütünleştiğinde, kent hem yerel kimliğini koruyan hem de sürdürülebilir turizm pratiklerine uygun bir mekânsal çeşitlilik sunmaktadır. Dolayısıyla üç mahallenin bir arada okunması, Savur'un genel imajının fiziksel biçimlenişle birlikte tarihî süreklilik ve toplumsal işlevlerle de tanımlandığını göstermektedir.

4. Araştırma Bulguları ve Öneriler

Savur'un ekoturizm potansiyelinin kentsel imaj kriterleri bağlamında incelenmesinin çıktıları, SWOT analiz tablosu şeklinde sunulmuştur. Lynch'in mekânın görsel algısı ve kent imajı üzerine odaklanan analizleri, SWOT analizine özellikle "güçlü yönler" ve "fırsatlar" açısından önemli katkılar sağlamaktadır. Lynch'in incelediği güzergahlar, kesişim noktaları, nirengiler ve diğer görsel unsurlar, ekoturizm gibi fırsatlar oluştururken, kötü yerleşim düzenleri ve olumsuz algılar SWOT analizinde "zayıf yönler" ya da "tehditler" olarak ele alınmaktadır. Lynch'in kent imajı hakkındaki tespitleri, SWOT analizinin daha derinlemesine ve kapsamlı bir şekilde yapılmasına olanak tanır. Böylece bölgenin potansiyelinden verimli şekilde yararlanılabilmektedir. SWOT analizi Gazi Mahallesi (Kaplan), Evren Mahallesi (Seydin) ve Devlet (Safa) Mahallelerine ait veriler kullanılarak oluşturulmuş olup bu kapsamda Tablo 4, Tablo 5 ve Tablo 6 düzenlenmiştir.

Lynch analizinde tanımlanan mekânsal bileşenlerin SWOT analizine yansımalarını daha açık biçimde gösterebilmek için her bileşen için bir kodlama sistemi oluşturulmuştur. Buna göre; sınırlar (L1), güzergâhlar (L2), kesişim noktaları (L3) ve nirengi alanları (L4) olarak kodlanmıştır. SWOT tablolarında yer alan güçlü, zayıf, fırsat ve tehdit unsurlarının sonunda bu kodlar parantez içinde belirtilmiş olup böylece Lynch analizinden elde edilen bulguların SWOT değerlendirmelerine katkısı açık biçimde izlenebilmektedir.

Tablo 4. Gazi (Kaplan) Mahallesi SWOT Analizi

Güçlü Yönler	Zayıf Yönler
-Tarihi yapılar ve kültürel miras (Eski Cami, Hamdullah Bey Köşkü, vb.) (L4)	-Topografya nedeniyle ulaşım zorlukları (L1)
-Doğa yürüyüşü (trekking) rotaları (L2, L4)	-Yerleşim alanlarının dar olması ve sıkışıklık (L1)
-Yeşil alanlar ve organik tarım alanları (L4)	-Eski altyapı ve güncel turizme uyumsuzluk (L2)
-Merkezi konum ve ulaşım yollarının bulunması (Mardin Caddesi, Dereiçi Köyü yolu) (L2)	-Trafik ve kalabalık nedeniyle yerel yaşamın etkilenmesi (L3)
Fırsatlar	Tehditler
-Ekoturizm faaliyetlerinin artırılması (Doğa yürüyüşleri, organik tarım turları) (L4)	-Çevre kirliliği ve sürdürülebilirlik sorunları (L4)
-Savur'un tarihî ve kültürel mirasının korunması (L4)	-Hızlı kentleşme ve doğal alanların kaybı (L1)
-Turistik turların artması (L4)	-Yerel halkın turizm uyumunda zorluk çekmesi (L2)

Tablo 5. Evren (Seydin) Mahallesi SWOT Analizi

Güçlü Yönler	Zayıf Yönler
-Yeşil alanlar ve geniş bahçeler (L1, L2)	-Ulaşım zorlukları (eğimli yollar) (L1)

-Savur Kalesi gibi önemli ekoturizm noktaları (L4)	-Kentsel altyapı eksiklikleri (L2)
-Doğa yürüyüşü ve botanik turizmi potansiyeli (L2, L4)	-Az gelişmiş turistik altyapı (L2)
-Tarihi yapılar ve yerel mimari (L4)	-Turistik tesislerin yetersizliği (L2, L4)
Fırsatlar	Tehditler
-Ekoturizm alanlarının geliştirilmesi (L2, L4)	-Sürdürülebilirlik için yatırımların eksikliği (L4)
-Ekoturizm projelerinin (ağaçlandırma, rekreasyon alanları) gelişmesi (L4)	-Yerel halkın turizm sektöründe eğitim eksiklikleri (L4)
-Savur Kalesi etrafında turizm artırılması (L4)	-Yetersiz altyapı ve hizmetlerin yaygın olmaması (L2)
-Ağaçlandırma projeleri ve doğal güzelliklerin korunması (L4)	-Çevreye zarar veren faaliyetlerin artması (L4)

Tablo 6. Devlet (Safa) Mahallesi SWOT Analizi

Güçlü Yönler	Zayıf Yönler
-Merkezi konum ve turistik çekim merkezleri (Cumhuriyet Meydanı, Eski Hükümet Konağı) (L4)	-Yoğun trafik ve kalabalık (L3)
-Gelişmiş ulaşım altyapısı (Tarihi Çarşı Caddesi) (L2)	-Turistik alanların henüz yeterince tanıtılmaması (L4)
-Ekoturizm için bisiklet rotalarının planlanması (L2, L4)	-Ticarete yönelik yoğunluk, ekoturizm potansiyelinin sınırlı kalması (L1, L2)
-Ticaret, sosyal ve dini yapılar ile zengin kültürel miras (L1, L4)	-Yerleşim alanlarında yoğun yapılaşma (L1)
Fırsatlar	Tehditler
-Ekoturizm ve kültürel miras turlarının geliştirilmesi (L4)	-Altyapı eksiklikleri ve turizm sektöründeki belirsizlik (L2)
-Bisiklet turizminin teşvik edilmesi (L2, L4)	-Yerel halkın turizmle ilgili eğitim eksiklikleri (L3)
-Geleneksel mutfak ve sosyal projelerin artması (L4)	-Kültürel ve doğal mirasın zarar görmesi (L4)
-Rekreasyon alanlarının artması (L2, L4)	-Aşırı turizm baskısı ve çevresel tahribat (L4)

Savur'un ekoturizm potansiyelinin üç mahalle üzerinden yapılan SWOT analizi, bölgenin ekoturizmle ilgili güçlü yönlerini, zayıf yönlerini, fırsatlarını ve tehditlerini kapsamlı bir şekilde ortaya koymaktadır. Gazi Mahallesi, tarihi yapılar ve kültürel miras açısından güçlü bir potansiyel barındırmakta, ancak ulaşım zorlukları ve altyapı eksiklikleri gibi zayıf yönler bulunmaktadır. Evren Mahallesi, yeşil alanlar ve tarihi yapılarıyla dikkat çekmekte olup ulaşım zorlukları ve kentsel altyapı eksiklikleri gibi zayıf yönlere sahiptir. Devlet Mahallesi ise merkezi konumu ve gelişmiş ulaşım altyapısıyla öne çıkarken, yoğun trafik ve çevresel tahribat gibi tehditlerle karşı karşıya kalmaktadır. Savur kentinin ekoturizm potansiyelinin daha verimli bir şekilde değerlendirilebilmesi ve sürdürülebilir turizm faaliyetlerinin gelişmesi için çeşitli stratejik öneriler geliştirilmiştir. Öneriler, hem doğal ve kültürel kaynakların korunmasını hem de

turizm sektörünün yerel halk ve çevre ile uyumlu bir şekilde büyümesini hedeflemektedir. Ekoturizmin, bölgenin ekonomik kalkınmasına katkı sağlaması ve yerel halkın yaşam kalitesini artırması için belirlenen stratejiler, bölgedeki ekolojik dengeyi bozmadan, turizm faaliyetlerinin çeşitlendirilmesine ve altyapının güçlendirilmesine olanak tanıyacaktır. Savur'un ekoturizm alanındaki potansiyelini en iyi şekilde kullanabilmek için yerel halkın ve turistlerin bilinçlendirilmesi, çevresel duyarlılığın artırılması ve sürdürülebilir yönetim stratejilerinin uygulanması önem taşımaktadır. Aşağıda, bu hedeflere ulaşmak için geliştirilen ana öneriler:

- Yönetmelik ve Sosyal Öneriler,
- Çevresel ve Fiziksel Altyapı Önerileri,
- Ekonomik ve Tanıtım Önerileri şeklinde kategorize edilerek sıralanmıştır.

Yönetmel ve Sosyal Öneriler:

- Yerel Halkın Bilinçlendirilmesi: Savur'un doğal ve kültürel değerleri hakkında yerel halkı bilinçlendirmek için eğitim programları ve seminerler düzenlenmelidir. Bu, halkın ekoturizm potansiyelini anlamasına ve sahiplenmesine yardımcı olacaktır.
- Ekoturizm Eğitimi ve Farkındalık: Hem yerel halkın hem de turistlerin çevre duyarlılığı konusunda bilinçlenmesi için eğitimler verilmelidir. Bu sayede, bölgenin ekoturizm potansiyelinin doğru bir şekilde kullanılması sağlanabilir.
- Toplum Katılımı: Ekoturizm faaliyetlerinin geliştirilmesinde yerel halkın aktif rol alması sağlanmalıdır. Bu, faaliyetlerin sürdürülebilirliğini artıracak ve yerel halkın turizm sektöründen daha fazla faydalanmasını sağlayacaktır.

Savur'daki ekoturizm potansiyelinin geliştirilmesi için yönetmel ve sosyal açıdan önemli adımlar atılmalıdır. Bu öneri, Lynch'in bölgeler (districts) ve nirengi noktaları (landmarks) kavramlarıyla ilişkilidir. İlk olarak, Savur'daki farklı bölgeler belirginleştirilmeli ve her bölgenin ekoturizm potansiyeli, yerel halk tarafından sahiplenilerek sürdürülebilir şekilde kullanılmalıdır. Yerel halkın bilinçlendirilmesi ve ekoturizmle ilgili eğitim programları düzenlenmesi, bölgelerin doğru şekilde yönetilmesine yardımcı olacaktır. Ayrıca, nirengi noktaları (landmarks), bölgedeki tarihi ve kültürel önemli yapılar veya doğal güzellikler olarak tanımlanabilir. Bu noktalar hem turistler hem de yerel halk için değerli yönlendirme ve kimlik oluşturma işlevi görebilir. Bu noktaların korunması ve tanıtılması, bölgeye özgü kültürel değerlerin sürdürülebilir bir şekilde yaşatılmasına olanak sağlar. Yönetmel düzeyde yerel halkın aktif katılımını teşvik ederek ekoturizm faaliyetlerinin yönetimi ve toplumla uyumlu hale getirilmesi sağlanabilir. Geliştirilen öneriler hem sosyal bağların güçlenmesine hem de ekoturizmin sürdürülebilirliğine katkıda bulunacaktır.

Çevresel ve Fiziksel Altyapı Önerileri:

- Koruma ve Kullanma Dengesi: Savur'daki geleneksel yapılar ve doğal alanlar korunmalı, aynı zamanda ekoturizm faaliyetleri için uygun hale getirilmelidir. Yapıların restorasyonu yapılırken çevresel etkilere dikkat edilerek sürdürülebilir yöntemler kullanılmalıdır.
- Yeşil Alanların Artırılması: Savur'daki yeşil alanların miktarı ve niteliği artırılmalı, özellikle turistik alanlarda doğa ile iç içe yerler oluşturularak turistlere doğal bir ortamda vakit geçirme imkânı sunulmalıdır.

- Ulaşım ve Yönlendirme Sistemleri: Ekoturizm rotalarının belirlenmesi ve yolların doğru şekilde işaretlenmesi gerekmektedir. Ayrıca, turistlerin ulaşımını kolaylaştırmak için altyapı iyileştirilmeli ve alternatif güzergahlar oluşturulmalıdır.

Savur'daki ekoturizm potansiyelini desteklemek için çevresel ve fiziksel altyapının güçlendirilmesi gerekmektedir. Bu süreç, Lynch'in sınırlar (edges) ve bölgeler (districts) kavramlarıyla doğrudan ilişkilidir. Sınırların doğru bir şekilde tanımlanması, geleneksel yapılar ve modern gelişmelerin uyum içinde olmasını sağlar. Bu hem çevresel hem de kültürel değerlerin korunmasını destekleyecek, aynı zamanda ekoturizm faaliyetlerinin sürdürülebilir bir şekilde gerçekleşmesine zemin hazırlayacaktır. Ayrıca, Savur'daki doğal alanların korunarak ekoturizm faaliyetlerine uygun hale getirilmesi, yerel halkın bu alanlara olan sahiplenmesini de artıracaktır. Bölgeler kavramı ise, ekoturizm rotalarının oluşturulmasında kullanılarak, farklı doğal ve kültürel bölgelerin öne çıkarılmasına olanak tanıyacaktır. Bölgesel odaklanma, turistlerin bölgeyi daha bilinçli keşfetmesine ve altyapının keşfe uygun şekilde güçlendirilmesine yardımcı olur.

Ekonomik ve Tanıtım Önerileri:

- Sürdürülebilir İşletmelerin Desteklenmesi: Ekoturizm faaliyetlerinde çevre dostu işletmeler ve yerel üreticiler desteklenmelidir. İşletmelerin sayısı artırılmalı ve yerel halkla iş birliği yaparak sürdürülebilir kalkınma teşvik edilmelidir.
- Kültürel ve Doğal Kaynakların Tanıtımı: Savur'un gastronomi, kültür ve sanat etkinliklerine dayalı turizm ürünleri geliştirilmelidir. Geleneksel yemekler, el sanatları ve kültürel festivaller ile turistler çekilebilir. Ayrıca, bölgenin ulusal ve uluslararası pazarlarda tanıtılması için medya ve dijital platformlarda çalışmalar yapılmalıdır.
- Yerel İstihdam Fırsatları: Ekoturizm faaliyetlerinin büyümesiyle yerel halk için istihdam fırsatları üretilebilir. Bu, bölgenin ekonomik kalkınmasına katkıda bulunacak ve yerel halkın turizmle ilgili süreçlere daha fazla katılımını sağlayacaktır.

Savur'un ekoturizm potansiyeli ekonomik anlamda geliştirilirken, tanıtım faaliyetlerine de büyük önem verilmelidir. Bu öneri, Lynch'in yollar (paths) ve kesişim noktaları (nodes) kavramlarıyla ilişkilidir. Yollar kavramı, ekoturizm rotalarının belirlenmesi ve rotaların işaretlenmesiyle ilgilidir. Yollar, turistlerin doğru şekilde yönlendirilmesini ve bölgenin keşfedilmesini sağlar. Ayrıca, kesişim noktaları (nodes) turizm faaliyetlerinin odaklandığı, sosyal ve kültürel etkileşimlerin arttığı alanlar olarak

tanımlanabilir. Bu noktalar, bölgedeki festival ve etkinliklerin merkezi haline getirilerek hem yerel halkın hem de turistlerin etkileşime girmesini sağlayacak şekilde tanıtılabilir. Etkinliklerin daha fazla

5. Sonuç

Günümüzdeki turizm anlayışının değişmesi ile geleneksel turizm faktörleri de yön değiştirmeye başlamıştır. Değişime paralel olarak doğal ve kültürel mekanlara olan ilgi de gün geçtikçe artmaktadır. Mardin İline bağlı Savur İlçesinin sahip olduğu doğal ve kültürel kaynaklar bakımından zengin bir bölge olduğu ifade edilebilmektedir. Yapılan çalışma ile Savur'un sahip olduğu ekoturizm potansiyelini ortaya çıkarmak hedeflenmiştir. Çıkış noktasından hareketle şehrin ekoturizm potansiyeli kent imajı üzerinden analiz edilmiştir. Kent imajı kriterlerinden elde edilen veriler ise SWOT analiz tablosu şeklinde sunulmuştur.

Lynch'in kavramları, Savur ilçesinin ekoturizm potansiyelini belirlemek için mekânsal ve görsel öğelerin analizine rehberlik etmiştir. Çalışma kapsamında Savur kenti merkez mahallelerine bölünerek dört bölümde incelenmiştir. Bu bağlamda, Lynch'in kentsel imaj kuramı çalışmaya aynı zamanda ekoturizm potansiyelini anlamlandırmak için kullanılan yönlendirici bir yöntem olarak katkı sağlamıştır. Mekânsal bileşenlerin analizi sayesinde, ilçedeki kültürel miras unsurları, ulaşılabilirlik durumu ve görsel hafızayı etkileyen yapılar tespit edilerek turizm rotalarının ve destinasyon planlamalarının geliştirilmesine olanak tanınmıştır. İlk olarak ilçenin yolları ve ulaşım noktaları (paths), turistlerin mekâna erişimini ve ilçede nasıl hareket ettiklerini belirlemektedir. Bölgeye özgün karakterini veren sokakların oluşumunda, topografik özelliklerin ve eğimin belirleyici etkileri olmuştur. Eğime ve topografyaya bağlı olarak, yollar eğim çizgilerine paralel olarak veya setler arası bağlantıyı kuran yokuşlar biçiminde oluşmuştur. Bölgede yer alan yokuşlu, merdivenli, dar ve çıkmaz sokak dokusu bölgenin özgünlüğünü oluşturmaktadır. Kenarlar (edges) ilçede yer alan mahalle sınırlarını ve doğal engelleri temsil etmektedir. Turistlerin mekânda nasıl bir sınır duygusu oluşturduğunu anlamaya yardımcı olmuştur. Kesişim noktaları (nodes) ve nirengi alanları (landmarks) ise, turistlerin ilçedeki önemli ve dikkat çekici noktaları nasıl algıladığını anlamak için analiz edilmiştir; bu, ilçenin çekiciliğini arttırabilecek, tanıtım faaliyetleri için öncelikli yerlerin belirlenmesine olanak sağlamıştır. Kentte birçok doğal ve yapay nirengi alanları mevcuttur. Nirengi alanları gerek kent içinde gerekse kent dışında önemli yönlendiricilerdir. Savur kalesi kent içerisinde doğal bir nirengi noktası olup kentin en yüksek bölümüdür. Bu nedenle kentin her kesiminden algılanabilme kapasitesine de sahiptir. Camiler kent içindeki konumları, büyüklükleri, geleneksel kimlikleri ve tarihi geçmişleri ile kentin bir diğer nirengi alanlarını

görünür hale getirilmesi, Savur'un ekoturizm potansiyelinin hem yerel hem de uluslararası pazarlarda tanınmasına katkıda bulunacaktır.

oluşturmaktadır. Aynı zamanda dinsel faaliyetleri de bünyesinde barındırdıklarından dolayı insanların toplanma noktaları olarak odak olma özelliğini de taşımaktadırlar. Kentteki önemli nirengi alanlarından birisi de geleneksel Savur çamaşırhaneleridir. Çamaşırhaneler, kente özgü bir yapı topluluğu olup geçmişten gelen yıkama kültürünü günümüze aktarmaktadır.

Savur'da birincil ekoturizm elemanları olarak camiler, geleneksel konutlar, geleneksel çamaşırhaneler, geleneksel sokak dokusu ve bölgede yer alan anıtsal kalıntılar önem taşımaktadır. Sadece kent merkezi değil, Savur'un köylerindeki doğal ve kültürel kaynaklarda ekoturizm faaliyetleri adına büyük önem taşımaktadır. Elde edilen verilerden hareketle, Savur'un toplum yapısındaki çeşitliliğin, zengin kültürel mirasın, geleneksel yapıların, kültür ve sanat etkinliklerinin Savur'un ekoturizm potansiyeli üzerinde artırıcı işlev gördüğü sonucuna ulaşılmıştır. Birincil ekoturizm elemanlarına uygun işlevler verilerek koruma-kullanma dengesinin iyi kurulması gerekmektedir. Özellikle Devlet Mahallesi bünyesinde gelişmiş olan turizm faaliyetlerinin diğer mahallelere de yansıtılması önemlidir. Mahallelerin sahip olduğu potansiyelin ortaya çıkarılması ile o alanda yapılabilecek ekoturizm faaliyetleri çeşitlenebilir. Geçmişte birçok farklı medeniyete ev sahipliği yapan Savur'un özellikle kültür turizmi bakımından zengin potansiyelinin üzerinde durularak değerlendirilmesi gerekmektedir. Yemek kültürünün önemli bir parçasını oluşturan Alluciye ve İncasiye kentin gözde yemeklerindendir. Özel yemeklerin yapıldığı restoranlara yönelik turlar düzenlenerek, ziyaretçilerin yemekleri tatmaları, yapımını ve sunumunu görmeleri sağlanabilir. Kentte yer alan tarihi yapıların aslına uygun restore edilmeleri ve doğru kullanımları ile bunlar ekoturizm elemanları olarak değerlendirilebilir hale gelecektir. Çalışma, Lynch analizinin sadece bireysel algılara dayalı zihinsel harita üretiminden ibaret olmadığını; mekânsal ve çevresel verilerle desteklenen kentsel imaj analizlerinin de Lynch kuramı kapsamında değerlendirilebileceğini göstermektedir. Çalışmada birey temelli zihinsel haritalama teknikleri yerine, ilçenin fiziksel yapısı, mimari dokusu ve görsel algı unsurları üzerinden analiz yapılmıştır. Bu yaklaşım literatürde kabul gören uygulamalarla örtüşmektedir [23-25].

Araştırma sorusu olan "Savur ilçesinin kentsel imajı, ekoturizm potansiyelini nasıl etkiler?" sorusuna yanıt olarak, analizler ilçenin kentsel imajının ekoturizm üzerinde hem destekleyici hem sınırlayıcı etkiler oluşturduğunu göstermektedir. İlçenin özgün sokak dokusu, tarihi nirengi noktaları ve sosyal etkileşim

alanları, turistler için çekici ve keşfedilebilir mekânlar sağlayarak ekoturizmi olumlu yönde desteklemektedir. Örneğin, Savur Kalesi ve camiler gibi nirengi alanları, kentin yönlendirme ve tanıtım işlevini güçlendirirken geleneksel sokak dokusu ve doğal alanlar, doğa ve kültür temelli turizm faaliyetleri için fırsatlar oluşturmaktadır. Buna karşılık, bazı fiziksel çevre özellikleri ve altyapı eksiklikleri, ekoturizm faaliyetlerini sınırlandıran unsurlar olarak öne çıkmaktadır. Dar sokaklar, ulaşım zorlukları, plansız yapılaşma ve çevresel tahribat, ziyaretçilerin hareket ve deneyimlerini kısıtlayabilmektedir. Savur'un kentsel imajı, sahip olduğu özgün ve tarihî dokular ile ekoturizme katkı sağlarken, bazı yapısal ve çevresel eksiklikler dikkate alındığında potansiyelin tam olarak gerçekleşmesini sınırlandırmaktadır. Bununla birlikte, çalışmanın sınırlılıkları da bulunmaktadır. Analizler ağırlıklı olarak mekânsal ve fiziksel verilere dayandırılmış olup birey temelli algı haritalarına

(örneğin ziyaretçi ya da yerel halk çizimleri) yer verilememiştir. Bu yönüyle Lynch'in öznel algı boyutu çalışmada sınırlı kalmıştır. Gelecek araştırmalarda söz konusu eksiklik, kullanıcı algılarını da içeren nitel veri toplama teknikleri (harita çizimi, anket, görüşme vb.) ile giderilebilir. Bu sayede hem mekânsal hem de algısal düzeyde daha kapsamlı değerlendirmeler yapılabilir. Özetle, kentlerin turizm odaklı bir kent haline getirilmesi için özellikle kentsel ekoturizm ile bütünleştirilmesi gerekmektedir. Doğal ve kültürel kaynakların iyi analiz edilmesi, konu ile ilgili tüm paydaşlarla birlikte hareket edilmesi, etkin ve yetkin turizm organizasyonlarının sağlanması, çok yönlü ekoturizm yatırımlarının gerçekleştirilmesi vb. ile mümkündür. Bu donanımlara sahip olan kentlerin diğer ekoturizmi ile ünlü kentlerle rekabet etme kapasitesine sahip olacağı düşünülmektedir.

Etik Beyanı

Bu çalışmada, "Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi" kapsamında uyulması gerekli tüm kurallara uyulduğunu, bahsi geçen yönergenin "Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler" başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbirinin gerçekleştirilmediğini taahhüt ederiz.

Kaynakça

- [1] Ergen, Y.B., Güçer, B. 1992. A Research About Components Of Built Environment And Depreivation Of Ecological Balance In Urban Development Areas. - Urban Ekology-Seventh Conference On Urban And Regional Research (United Nations Economic Commission For Europe), Ankara, 442-449 s.
- [2] Ergen, Y.B. 2023. Mogan ve Eymir Göllerinin Ankara Kentsel Yerleşiminde Oluşturduğu Enerji Çevre Etkileşimindeki Yeri ve Oluşan Sorunların Analizi – IV. International Rural Areas And Ecology Congress – Girne (Kuzey Kıbrıs), 428, 426-436s"
- [3] Erdoğan, N. 2003. Çevre ve (Eko)turizm. Ankara: Erk Yayıncılık.
- [4] Kaypak, Ş. 2012. Ekolojik Turizm ve Sürdürülebilir Kırsal Kalkınma. KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi. 14 (22), 11-29.
- [5] Terakye Ünsal, B. 2012. Change of Urban Image with Demands of Contemporary Tourism: The case of Batumi. Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 134s, Ankara.
- [6] Aydın, K. 2022. Niteliğini Yitirmiş Tarihi Kentlerde Kültür Turizmiyle Yeniden Canlandırma: Siirt Örneğinde Planlama Önerileri. Siirt Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 164s, Siirt.
- [7] Chandel, R. S., Kanga, S. 2020. Sustainable Management of Ecotourism in Western Rajasthan, India: A Geospatial Approach. India: Geo Journal of Torism and Geosites, 29(2), 521-533.
- [8] Kasalak, M. A. 2015. Dünya'da Ekoturizm Pazarı ve Ekoturizm'in Ülke Gelirlerine Katkıları. Journal of Recreation and Tourism Research, 2(2), 20-26.
- [9] Donohoe, H., Needham, R. 2008. Ecotourism: The Evolving Contemporary Definition . Journal of Ecotourism, 5 (3), 192-210, doi:10.2167/joe152.0.
- [10] Ünal, H. E. ve Kuter, N. 2009. Sürdürülebilirlik Kapsamında Ekoturizmin Çevresel, Ekonomik ve Sosyo-Kültürel Etkileri. Kastamonu Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, 9(2), 146-156.
- [11] Manning, E. W., Dougherty, T. D. 1995. Sustainable Tourism: Preserving the Golden Goose. The Cornell Hotel and Restaurant Administration Quarterly, 36 (2) 29-42 .
- [12] Batur, M. 2013. İzmir'in Ekoturizm Potansiyeli. İzmir : TMMOB 2. İzmir Kent Sempozyumu.
- [13] Çalışkan, A. 2020. Hatay'ın Ekoturizm Potansiyeli ve Yerel Halkın Ekoturizme Bakış Açısı. Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 156s, Konya.
- [14] Yalçınkaya, N. M. 2021. Adana İli- Kozan ilçesi'nin Ekoturizm Potansiyelinin Sürdürülebilir Turizm Yaklaşımıyla Araştırılması, Turkish Journal of Forest Science , 5(2), 478-495.
- [15] Özgüç, N. 1997. Turizm ve Coğrafya. Kent Gündemi Dergisi, 1(4), 36-41.
- [16] Erton, M. 1995. Kent Kimliği: İznik ve Mudurnu Yerleşmeleri Örneği. İstanbul Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 200s, İstanbul.

- [17] Akkuş , F. G., Gül, A. 2020. Kentsel Ekoturizm Açısından Isparta Kent İnsanının Talep ve Eğilimleri. *Mimarlık Bilimleri ve Uygulamaları Dergisi*, 5(2), 181-200.
- [18] Lynch, K. 1960. Kent İmgesi (The Image of the City) Çev. Başaran, İ., İstanbul: Kültür Yayınları.
- [19] Halifeoğlu, F. M., Dalkılıç, N. 2006. Mardin-Savur Geleneksel Kent Dokusu ve Evleri. (1), basım yeri bilinmiyor : Uludağ Üniversitesi Mühendislik-Mimarlık Fakültesi Dergisi, 11(1), 93-111.
- [20] Yıldız, İ. 2011. Savur'daki Tarihi Eserler. İstanbul: Elma Basım Ltd. Şti, 293s.
- [21] SYP. 2026. Kalkınma Kütüphanesi. 2016. <https://www.kalkinmakutuphanesi.gov.tr/dokuman/savur-yonetim-plan/1692>. (Erişim Tarihi: 15.12.2023).
- [22] Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü. 2023. <https://parselsorgu.tkgm.gov.tr/>. (Erişim Tarihi: 2.12.2023).
- [23] Appleyard, D. 1973. *Notes on Urban Perception and Knowledge*. In R. M. Downs & D. Stea (Eds.), *Image and Environment: Cognitive Mapping and Spatial Behavior*, Chicago: Aldine, 109-114.
- [24] Nasar, J. L. 1998. *The Evaluative Image of the City*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- [25] Golicnik, B., Ward Thompson, C. 2010. Emerging Relationships Between Design and Use of Urban Park Spaces. *Landscape and Urban Planning*, 94(1), 38-53.
- [26] Gıran Taşcıoğlu, S. 2011. Turizm Planlamasında Sayısal SWOT analizi Uygulaması: Oymapınar Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi Örneği. *Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 24(2): 87-93.
- [27] Tanç, A. 2020. Uzundere İlçesinin Ekoturizm Potansiyelinin SWOT Analizi Yöntemi ile Belirlenmesi. *Anadolu Strateji Dergisi*, 2(1), 1-18.
- [28] Genç, I. 2023. Genç Kişisel Arşivi. Mardin.
- [29] Savur Belediyesi, 2023. Savur Gastronomi ve Müzik Evi Projesi (Cafe Savur). <https://www.savur.bel.tr/proje/savur-gastronomi-ve-muzik-evi-projesi-cafe-savur>. (Erişim Tarihi: 22.11.2023).
- [30] Savur Belediyesi. 2023. Savur Fotoğrafçılarla Buluştu. <https://www.savur.bel.tr/haber/fotografcilar-savur-da-bulustu>. (Erişim Tarihi: 22.11.2023).
- [31] WTO. 2009. WTO-UNEP concept paper. International year of ecotourism 2002, Web Sitesi: www.world-tourism.org, (Erişim Tarihi: 26.12.2024).